

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за вересень 2022 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1. Оподаткування	4
1.1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1.1.1. Про момент початку нарахування пені в податкових зобов'язаннях	4
1.2. Правові позиції колегій суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	7
1.2.1. Про податковий обов'язок зі сплати ренти за спеціальне використання води	7
1.2.2. Про судову оцінку індивідуальних актів у разі порушення процедури чи підстав проведення податкової перевірки, наслідком чого є визнання протиправними її результатів	9
2. Митна справа	10
2.1. Про завершення митного режиму транзиту	10
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	13
1. Про один із чинників, який може свідчити про небезпечність нехарчової продукції	13
2. Про вимоги до ліцензіата, який має намір провадити господарську діяльність із поводження з небезпечними відходами	17
3. Про наявність в особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи, права на виплату одноразової грошової допомоги після отримання одноразової компенсації	19
4. Про право ветерана органів внутрішніх справ на реалізацію пільг щодо санаторно-курортного забезпечення незалежно від отримання пенсії за вислугу років	22
5. Про звільнення від відповідальності за несплату страхових внесків платників єдиного внеску, які перебувають на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводилась антитерористична операція	24
6. Про відсутність підстав для відмови в розгляді справи про страхові виплати в разі ненадання з об'єктивних причин оригіналу акта про нещасний випадок	27

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	29
1. Про непідсудність адміністративним судам спорів щодо оскарження видачі повістки, складеної на виконання законодавства з питань військового обов'язку	29
2. Про відсутність повноважень у НКРЕКП на визначення порядку розрахунків обсягів, небалансів електричної енергії гарантованого покупця поза правилами ринку та визначення обсягу частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця	33
3. Про порядок звернення учасника торгів до замовника з вимогою про надання інформації	38
4. Про підстави та порядок застосування тимчасової заборони обігу лікарського засобу	41
5. Про внесення змін до актових записів за заявою спадкоємця	45
6. Про умови та порядок добровільного об'єднання громадян	50
7. Про застосування санкцій відповідальності та інших заходів впливу регулятора за Законом України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг»	55

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.1.1. Про момент початку нарахування пені в податкових зобов'язаннях

Початок нарахування пені, встановлений у підпункті 129.1.1 пункту 129.1 статті 129 Податкового кодексу України в редакції, чинній з 1 січня 2017 року, пов'язаний зі спливом граничного строку сплати платником податків податкового зобов'язання, яке мало бути виконане, якби платник податків не порушив норми податкового законодавства й не занижив це зобов'язання у відповідний період. Тобто нарахування пені розпочинається з першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати платником цього зобов'язання за відповідний податковий (звітний) період, щодо якого виявлено заниження, а також за весь період заниження (зокрема, за період адміністративного та/або судового оскарження)

27 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Львівській області на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 22 грудня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 15 березня 2022 року у справі № 380/7694/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Ярофрут» до Головного управління Державної податкової служби у Львівській області про визнання протиправною і скасування податкової вимоги, зобов'язання здійснити коригування даних інтегрованої картки платника та визнати протиправними рішення та дії щодо зарахування грошових коштів на рахунок погашення пені з податку на прибуток приватних підприємств.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатом судового оскарження, контролюючий орган прийняв податкове повідомлення-рішення, яким збільшив суму грошового зобов'язання з податку на прибуток приватних підприємств. Згідно з даними інтегрованої картки платника з податку на прибуток 05 червня 2020 року була нарахована пеня. Станом на 30 червня 2020 року залишок непогашеної пені становив 331 482,07 грн, у зв'язку з чим 06 липня 2020 року було сформовано і направлено податкову вимогу про сплату податкового боргу в сумі 331 482,07 грн. 19 серпня 2020 року платник сплатив податок на прибуток за другий квартал 2020 року в сумі 63 000,00 грн згідно з платіжним дорученням від 19 серпня 2020 року. Водночас

відповідно до пункту 87.9 статті 87 Податкового кодексу України контролюючий орган зарахував поточні платежі на рахунок погашення податкового боргу з пені.

Суть спору полягала в застосуванні пунктів 129.1, 129.2 статті 129 Податкового кодексу України щодо моменту початку нарахування пені. Ключовим питанням у справі є правомірність нарахування пені за весь період заниження грошового зобов'язання, нарахованого податковим органом за результатами податкової перевірки та узгодженого в судовому порядку, якщо таке зобов'язання було сплачено протягом десяти днів з дня його узгодження.

Львівський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, повністю задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що сплата грошових зобов'язань протягом десяти днів з дня отримання нового податкового повідомлення рішення, прийнятого після судового оскарження на зменшену суму грошового зобов'язання, звільняє платника від відповідальності у вигляді пені.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення судів та ухваливши нове рішення, яким відмовлено в задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Податкове зобов'язання є грошовим виразом наявного у платника, зокрема податкового агента, податкового обов'язку зі сплати податку, виникнення, а також порядок та строки сплати якого, обумовлені нормами податкового законодавства. До складу суми грошового зобов'язання включається як сума податкового зобов'язання, так і сума штрафної (фінансової) санкції, якщо податкове законодавство закріплює її застосування.

Виникнення у платника обов'язку зі сплати грошового зобов'язання зумовлене встановленням податковим органом порушення платником вимог податкового законодавства, що призвело до заниження податкових зобов'язань. Наслідком встановлення такого порушення є донарахування на підставі рішення податкового органу сум відповідного податкового зобов'язання та/або застосування штрафної (фінансової) санкції. Якщо податкове зобов'язання виникає на підставі податкового законодавства, яким встановлено розмір, порядок і строк його сплати, то на підставі прийнятого податковим органом відповідного рішення про нарахування у зв'язку із встановленням факту несплати податку, у платника виникає грошове зобов'язання, яке підлягає сплаті у встановлений пунктом 57.3 статті 57 Податкового кодексу України строк після його узгодження. Грошові зобов'язання підлягають сплаті протягом десяти днів саме з дня їх узгодження, а не отримання нового податкового повідомлення-рішення, яким за результатами судового оскарження фактично фіксується сума узгодженого грошового зобов'язання, правомірність нарахування якого підтверджена судом.

До 01 січня 2017 року підпункт 129.1.2 статті 129 Податкового кодексу України встановлює застосування фінансової санкції до платників податків у вигляді

нарахування пені від дня настання строку погашення податкового зобов'язання та за весь період заниження податкового зобов'язання на суму такого заниження, оскільки платник весь період, коли не декларував та не сплачував податки, користувався коштами, які мав сплатити до бюджету.

Початок нарахування пені, встановлений у підпункті 129.1.1 пункту 129.1 статті 129 Податкового кодексу України в редакції, чинній з 01 січня 2017 року, пов'язаний зі впливом граничного строку сплати платником податків податкового зобов'язання, яке мало бути виконане, якби платник податків не порушив норми податкового законодавства і не занижив його у відповідний період. Тобто нарахування пені розпочинається з першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати платником цього зобов'язання за відповідний податковий (звітний) період, щодо якого виявлено заниження, а також за весь період заниження (зокрема, за період адміністративного та/або судового оскарження). Інше тлумачення вказаної норми позбавляє логічного змісту наведеного у ній в дужках словосполучення «у тому числі за період адміністративного та/або судового оскарження», яке вказує на те, що цей темпоральний проміжок є частиною іншого (більшого) періоду, ніж після узгодження грошових зобов'язань, визначених податковим повідомленням-рішенням. Узгодження грошових зобов'язань відбувається після закінчення процедури адміністративного та/або судового оскарження.

Момент виникнення обов'язку платника зі сплати пені нерозривно пов'язаний з моментом виникнення обов'язку зі сплати визначеного контролюючим органом грошового зобов'язання (зокрема, його узгодження), розмір якого і є базою для розрахунку пені. Тому, аби врегулювати підстави для скасування автоматично нарахованої пені за період заниження у разі повного або часткового скасування податкового повідомлення-рішення, законодавець сформулював норму пункту 129.2 статті 129 Податкового кодексу України. Предметом регулювання цієї норми є скасування пені, нарахованої за період заниження грошового зобов'язання (його частини), коли за наслідками адміністративного або судового оскарження скасовано нараховане грошове зобов'язання (його частина). Тобто якби законодавство не встановлювало, що пеня має нараховуватися за весь період заниження податкового зобов'язання, виявленого контролюючим органом та донарахованого податковим повідомленням-рішенням (що обумовило кваліфікацію такої суми як «грошове зобов'язання»), то не було б сенсу скасовувати її повністю або в частині у разі скасування самого податкового повідомлення-рішення повністю або в частині.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 вересня 2022 року у справі № 380/7694/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106515961>.

1.2. Правові позиції колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1.2.1. Про податковий обов'язок зі сплати ренти за спеціальне використання води

Податковий обов'язок зі сплати ренти за спеціальне використання води виникає в первинних водокористувачів. Не зважаючи на те, хто є вторинним користувачем, житлово-комунальні підприємства, що безпосередньо виробляють, створюють та/або надають житлово-комунальні послуги, з 1 січня 2022 року під час обчислення рентної плати застосовують податкову преференцію у вигляді коефіцієнта 0,3 лише до встановленого обсягу води в розмірі технологічних нормативів використання питної води, визначених відповідно до законодавства про питну воду, питне водопостачання та водовідведення

19 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Головного управління Державної податкової служби у Хмельницькій області, утвореного як відокремлений підрозділ Державної податкової служби України, на рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 17 грудня 2021 року, додаткове рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 10 січня 2022 року, постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 24 березня 2022 року, додаткову постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 30 червня 2022 року у справі № 560/10132/21 за позовом Міського комунального підприємства «Хмельницькводоканал» до Головного управління Державної податкової служби у Хмельницькій області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган зробив, зокрема, висновок про заниження рентної плати за спеціальне використання води, вмотивований тим, що позивач, порушуючи вимоги пункту 255.7 статті 255 Податкового кодексу України застосував коефіцієнт 0,3 до всього обсягу води, поставленої вторинним водокористувачам, які не є житлово-комунальними підприємствами.

Хмельницький окружний адміністративний суд рішенням від 17 грудня 2021 року, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 24 березня 2022 року, задовольнив адміністративний позов. Додатковим рішенням Хмельницького окружного адміністративного суду від 10 січня 2022 року, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 24 березня 2022 року, було частково задоволено заяву представника позивача, стягнуто на його користь судові витрати за надання правничої допомоги коштом бюджетних асигнувань. Додатковою постановою від 30 червня 2022 року Сьомий апеляційний адміністративний суд частково задовольнив заяву представника позивача про ухвалення додаткового судового рішення й ухвалив додаткову постанову, стягнувши коштом

бюджетних асигнувань понесені судові витрати на професійну правничу допомогу. Суди попередніх інстанцій, зокрема, дійшли висновку, що позивач є житлово-комунальним підприємством, яке надає послуги з водопостачання, тому відсутні підстави вважати, що застосування до ставок рентної плати за спеціальне використання води коефіцієнта 0,3 суперечить вимогам податкового законодавства. Суди зауважили, що контролюючий орган, стверджуючи про здійснення водопостачання «іншим» споживачам, не ідентифікував останніх і не встановив кількість спожитої ними води.

Верховний Суд частково задовольнив касаційні скарги, скасувавши: рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 17 грудня 2021 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 24 березня 2022 року в частині задоволення позовних вимог про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень від 27 липня 2021 року № 8563/2201-0714, № 8575/2201-0714 – повністю; № 8567/2201-0714 – в частині збільшення суми грошового зобов'язання з авансового внеску з податку на прибуток; додаткове рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 10 січня 2022 року, постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 24 березня 2022 року та додаткову постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 30 червня 2022 року – повністю. У цій частині справу було направлено на новий розгляд до суду першої інстанції. Рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 17 грудня 2021 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 24 березня 2022 року було змінено в частині задоволення позовних вимог про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення від 27 липня 2021 року № 8577/2201-0714, із викладенням мотивувальних частин у редакції постанови Верховного Суду в цій частині. В іншій частині зазначені судові рішення були залишені без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Податковий обов'язок зі сплати ренти за спеціальне використання води виникає у первинних водокористувачів, які здійснюють забір води і використовують та/або передають її вторинним водокористувачам. Об'єктом оподаткування рентною платою є фактичний обсяг води, який використовують водокористувачі, за виключенням обсягів води, поставленої в напрямках, визначених пунктом 255.4 статті 255 Податкового кодексу України.

Житлово-комунальні підприємства, провадячи діяльність із безпосереднього вироблення, створення та/або надання житлово-комунальних послуг, користуються податковою преференцією і застосовують коефіцієнт «0,3» до ставки рентної плати, без огляду на те, хто є вторинним водокористувачем. З 01 січня 2022 року під час обчислення рентної плати житлово-комунальні підприємства застосовують податкову преференцію у вигляді коефіцієнта 0,3 лише до установленого обсягу води у розмірі технологічних нормативів використання питної води, визначених відповідно до законодавства про питну воду, питне водопостачання

та водовідведення. Застосування такого поділу до 01 січня 2022 року суперечитиме приписам статті 58 Конституції України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 вересня 2022 року у справі № 560/10132/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106412809>.

1.2.2. Про судову оцінку індивідуальних актів у разі порушення процедури чи підстав проведення податкової перевірки, наслідком чого є визнання протиправними її результатів

Установивши порушення процедури чи підстав проведення податкової перевірки, наслідком чого є визнання протиправними її результатів, суд може не переходити до аналізу інших обставин, що слугували підставою ухвалення суб'єктом владних повноважень індивідуальних актів

26 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Корпорація КРТ» (попередня назва «Азовметал») на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 12 серпня 2021 року у справі № 1340/3590/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Корпорація КРТ» до Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Офіс великих платників податків Державної фіскальної служби прийняв податкове повідомлення-рішення, яким збільшив суму грошового зобов'язання за платежем податку на додану вартість, зокрема за податковими зобов'язаннями та штрафними (фінансовими) санкціями. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що оскаржене податкове повідомлення-рішення контролюючого органу прийняте за результатами перевірки, наказ на проведення якої є незаконним, а тому таке податкове повідомлення-рішення підлягає скасуванню.

Суди попередніх інстанцій встановили, що на розгляді Львівського окружного адміністративного суду перебувала справа № 813/1757/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Корпорація КРТ» до Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби про визнання протиправним і скасування наказу про проведення документальної позапланової невіізної перевірки. Рішенням суду від 23 липня 2018 року позов було задоволено повністю, внаслідок чого, визнано протиправним і скасовано оскаржуваний наказ. Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 07 грудня 2018 року це рішення було змінено в частині мотивів задоволення позову, а в іншій частині – залишено без змін.

У справі № 1340/3590/18 Львівський окружний адміністративний суд рішення від 18 квітня 2019 року задовольнив позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що акт перевірки був винесений на підставі наказу, скасованого рішенням Львівського окружного адміністративного суду від 23 липня 2018 року, що набрало законної сили. Тому податкове повідомлення-рішення, прийняте на підставі незаконної перевірки, не може вважатись правомірним і підлягає скасуванню.

Восьмий апеляційний адміністративний суд оскаржуваною постановою скасував рішення суду першої інстанції та прийняв нове, яким відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції виходив з того, що саме на етапі допуску до перевірки суб'єкт господарської діяльності може поставити питання про необґрунтованість призначення та проведення перевірки, реалізувавши своє право на захист від безпідставного здійснення податкового контролю щодо себе. Водночас допуск до перевірки нівелює правові наслідки процедурних порушень, допущених контролюючим органом у випадку призначення та проведення відповідної виїзної або фактичної перевірки.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувану постанову суду апеляційної інстанції та залишивши чинним рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Установивши порушення процедури чи підстав проведення податкової перевірки, наслідком чого є визнання протиправними її результатів, суд може не переходити до аналізу інших обставин, що слугували підставою ухвалення суб'єктом владних повноважень індивідуальних актів.

Якщо судовим рішенням, що набрало законної сили, скасовано наказ про проведення перевірки (встановлено факт протиправності такого), за результатами реалізації якого прийнято спірне у справі податкове повідомлення-рішення, то у такому разі відсутня необхідність досліджувати інші обставини.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 вересня 2022 року у справі № 1340/3590/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106440154>.

2. Митна справа

2.1. Про завершення митного режиму транзиту

Приписи Митного кодексу України не суперечать вимогам Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, які вказують на те, що мито не сплачується лише при виконанні умов транзиту митної служби, а також що обов'язково встановлюється достатній для транзитної операції строк транзиту, а митний транзит завершується представленням товару митному органу призначення у встановлений строк. Для продовження строку транзиту відповідна

особа має звернутися з проханням до митного органу, зазначаючи причини, які митний орган може визнати обґрунтованими

15 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Закарпатської митниці Державної фіскальної служби України на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 12 листопада 2019 року у справі № 802/18/18-а за позовом Командитного товариства «Бізнес Гарант» (Приватного підприємства «„ВІП Бізнес“ і Компанія») до Закарпатської митниці Державної фіскальної служби України про визнання протиправними дій зі складання акту про настання гарантійного випадку, скасування вимоги про сплату митних платежів за гарантією та зобов'язання скласти та направити Головному управлінню Державної казначейської служби України у Закарпатській області висновок на повернення з Державного бюджету України надмірно сплачених митних платежів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник видав гарантійний документ щодо товару, який рухався за маршрутом у митному режимі транзиту, але товар у встановлений строк не був доставлений

у зв'язку з технічною несправністю транспортного засобу та необхідністю заміни водія, про що було повідомлено контролюючий орган. Митний орган склав акт про настання гарантійного випадку та виніс оскаржувану вимогу. Платник вимушено сплатив визначену у вимозі суму для подальшої можливості виконання своїх функцій гаранта та зазначив, що не повинен був сплачувати митні платежі у зв'язку з перевищенням встановленого строку транзиту, оскільки процедура митного транзиту була завершена згідно з вимогами чинного законодавства.

Суди неодноразово розглядали цю справу. За наслідками нового розгляду справи Вінницький окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні позову. Суд першої інстанції дійшов висновку, що контролюючий орган обґрунтував правомірність прийняття вимоги про сплату митних платежів.

Сьомий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та прийняв нову постанову, якою частково задовольнив позов. Було визнано протиправними дії щодо складання акту про настання гарантійного випадку та скасовано вимогу митного органу про сплату належної суми митних платежів. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що акт про настання гарантійного випадку був складений із порушеннями процедури, встановленої чинним митним законодавством, внаслідок чого вимога про сплату належної суми митних платежів є протиправною.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши рішення суду апеляційної інстанції повністю, а рішення суду першої інстанції – в частині відмови у задоволенні позовних вимог про визнання протиправними дій щодо складання акту про настання гарантійного випадку. У цій частині було закрито провадження у справі. В іншій частині було залишено чинним рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Дії митного органу зі складання акту про настання гарантійного випадку є лише фіксуванням працівниками митного органу відомостей що руху товару. Найважливіша інформація в митному органі є службовою та використовується для обробки зібраних відомостей в автоматичному режимі з метою здійснення митного контролю. Митний орган фактично реалізує свою компетенцію на виявлення факту гарантійного випадку та оформлення акту. Самі по собі такі дії або акт не породжують правових наслідків для платника та не порушують його прав. Тому оскарження дій щодо складання акту не є таким способом захисту, що поновлює права та інтереси, а визнання їх протиправними не призведе до вирішення спору, оскільки не є юридично значущими для позивача.

Акт про настання гарантійного випадку є носієм доказової інформації про виявлені митним органом порушення вимог митного законодавства, тобто документом, на підставі якого контролюючий орган приймає відповідне рішення. Тому суд має право оцінити акт, зокрема дії службових осіб митного органу з його складання, вирішуючи спір щодо оскарження рішення, прийнятого на підставі такого акта.

Приписи Митного кодексу України не суперечать вимогам Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, які вказують на те, що мито не сплачується лише при виконанні умов транзиту митної служби, а також що обов'язково встановлюється достатній для транзитної операції строк транзиту, а митний транзит завершується представленням товару митному органу призначення у встановлений строк. Для продовження строку транзиту відповідна особа має звернутися з проханням до митного органу, зазначаючи причини, які митний орган може визнати обґрунтованими.

Під час транзиту товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються через митну територію України без сплати митних платежів. Водночас такі товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються у митному режимі транзиту, мають перебувати у незмінному стані; не використовуватися з жодною іншою метою, крім транзиту; бути доставленими до органу доходів і зборів протягом десяти діб та мати неушкоджені засоби для ідентифікації, у разі їх застосування.

Митний режим транзиту завершується вивезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення за межі митної території України. Для завершення митного режиму транзиту особою, відповідальною за дотримання вимог митного режиму, до закінчення десятиденного строку, органу доходів і зборів призначення мають бути представлені товари, поміщені у митний режим транзиту, митна декларація або інший документ, визначений Митним кодексом України. Митний орган перевіряє дотримання вимог, встановлених законодавством України з питань державної митної справи до переміщення товарів у митному режимі транзиту, та виконує митні формальності, необхідні для завершення митного режиму транзиту.

У разі порушення встановлених кодексом вимог щодо переміщення товару в режимі транзиту, відповідальність у вигляді сплати митних платежів може бути покладено або на перевізника, у разі втрати товарів чи видачі товару без дозволу органу доходів і зборів (за винятком знищення або безповоротного пошкодження внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або природних втрат за нормальних умов транспортування), або на гаранта, що видав гарантію у вигляді документа, у разі перевищення більше ніж на десять днів установленого статтею 95 Митного кодексу України строку доставлення товарів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 вересня 2022 року у справі № 802/18/18-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106264210>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1. Про один із чинників, який може свідчити про небезпечність нехарчової продукції

Нехарчова продукція вважається безпечною, якщо вона не становить жодного ризику чи становить лише мінімальні ризики, зумовлені використанням такої продукції, зокрема, за умови відповідності такої продукції національним стандартам, гармонізованим із відповідними європейськими стандартами, технічним регламентам, очікуванням споживачів (користувачів) щодо безпечності продукції за звичайних або обґрунтовано передбачуваних умов її використання, у тому числі з урахуванням особливостей використання такої продукції певними категоріями осіб. Отже, побутова техніка, інша нехарчова продукція, щодо якої немає повної та вичерпної інформації про безпечність її використання, застереження стосовно споживання чи використання продукції певними категоріями населення (дітьми, вагітними жінками, людьми похилого віку тощо), а також інформації про інші важливі попередження щодо способу та особливостей її використання, не може вважатися безпечною, оскільки може становити загрозу для життя та здоров'я особи при недотриманні відповідних умов і застережень з її використання

07 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпродспоживслужби в Полтавській області на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 21 жовтня 2021 року у справі № 440/539/21 за позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до Головного управління Держпродспоживслужби в Полтавській області про визнання протиправними та скасування рішень та постанов.

В обґрунтування позовних вимог позивачка зазначила, що експертизу відібраних зразків продукції було проведено на предмет відповідності їх вимогам ДСТУ EN60335-1:2017, ДСТУ EN60335-2-14:2014, а не на предмет того, чи є така

продукція небезпечною та становить ризик, а твердження відповідача про відсутність на приладах інформації про імпортера спростовується наявністю такої інформації на пакуванні та документах зразків відібраної продукції.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Працівниками контролюючого органу проведено планову поєднану виїзну та невиїзну перевірку характеристик продукції ФОП ОСОБА_1 за АДРЕСА_1, магазин «ІНФОРМАЦІЯ_1».

26 серпня 2020 року відповідачем прийнято рішення про відбір зразків продукції для проведення експертизи.

Проведеною плановою виїзною перевіркою у позивача та за результатами експертизи (випробування) виявлено реалізацію низки продукції, яка не відповідає встановленим вимогам.

6 жовтня 2020 року відповідачем були прийняті рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів щодо виявленої у позивача продукції.

Ці рішення позивачем належним чином виконані не були, у зв'язку з чим 16 грудня 2020 року відповідачем прийнято постанови про накладення штрафу.

Полтавський окружний адміністративний суд рішенням від 12 травня 2021 року у задоволенні позову відмовив.

Другий апеляційний адміністративний суд постановою від 21 жовтня 2021 року апеляційну скаргу ФОП ОСОБА_1 задовольнив, рішення суду першої інстанції скасував та ухвалив нову постанову, якою задовольнив позовні вимоги.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення суду апеляційної інстанції та залишив в силі рішення першої.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до статті 4 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» метою здійснення ринкового нагляду є вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів з відповідним інформуванням про це громадськості щодо продукції, яка при її використанні за призначенням або за обґрунтовано передбачуваних умов і при належному встановленні та технічному обслуговуванні становить загрозу суспільним інтересам чи яка в інший спосіб не відповідає встановленим вимогам.

Зі змісту статті 28 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» вбачається, що обмежувальні заходи можуть бути застосовані до суб'єкта господарювання виключно у випадку, якщо органом ринкового нагляду встановлено, що продукція становить серйозний ризик. Такий ризик оцінюється відповідно до Методики вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2011 року № 1407.

У ході розгляду цієї справи судами було встановлено, що за наслідками проведення перевірки характеристик нехарчової продукції виявлено, що заходи з безпечного користування приладами викладено не в повному обсязі та на продукції не зазначено найменування імпортера, зареєстроване комерційне найменування чи зареєстрована торговельна марка (знак для товарів і послуг) та їх контактна поштова адреса згідно з вимогами закону про порядок застосування мов,

що, за висновком ГУ Держпродспоживслужби в Полтавській області, є порушенням статті 1 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», пунктів 20 та 28 Технічного регламенту № 1067, пунктів 25 та 32 Технічного регламенту № 1077 та пунктів 7, 7.12, 7.12.5 ДСТУ EN 60335-1:2017.

У подальшому ГУ Держпродспоживслужби в Полтавській області відповідно до пункту 10 Методики вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів № 1407 розроблено сценарний план ймовірності виникнення ризику, що може становити продукція, та зроблено висновок про високий рівень загрози.

Суди попередніх інстанцій розійшлися у своїх оціночних судження щодо рівня ризику небезпеки, який несе виявлена у позивача продукція для споживача.

З цього приводу Верховний Суд зазначив, наступне.

Відповідно до частин першої та третьої статті 5 Закону України «Про загальну безпечність нехарчової продукції» продукція вважається безпечною, якщо вона відповідає вимогам щодо забезпечення безпечності продукції, встановленим законодавством.

Доказом безпечності продукції є її відповідність національним стандартам, що гармонізовані з відповідними європейськими стандартами. Перелік таких гармонізованих національних стандартів формується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері стандартизації. Цей перелік станом на 1 січня щороку оприлюднюється шляхом його опублікування у друкованому засобі масової інформації центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері стандартизації (у разі його відсутності - у друкованому засобі масової інформації, визначеному цим органом) та шляхом розміщення на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері стандартизації.

Верховний Суд вказав, що нехарчова продукція вважається безпечною, якщо вона не становить жодного ризику чи становить лише мінімальні ризики, зумовлені використанням такої продукції, зокрема, за умови відповідності такої продукції національним стандартам, що гармонізовані з відповідними європейськими стандартами, технічним регламентам, очікування споживачів (користувачів) щодо безпечності продукції за звичайних або обґрунтовано передбачуваних умов її використання, у тому числі з урахуванням особливостей використання такої продукції певними категоріями осіб.

Отже, побутова техніка, інша нехарчова продукція, щодо якої відсутня повна та вичерпна інформація щодо безпечності її використання, застереження щодо споживання чи використання продукції певними категоріями населення (дітьми, вагітними жінками, людьми похилого віку тощо), а також інформація про інші важливі попередження щодо способу та особливостей її використання, не може вважатися безпечною, оскільки може становити загрозу для життя та здоров'я особи при недотриманні відповідних умов та застережень щодо її використання.

З огляду на вищезазначене, з метою забезпечення безпечності нехарчової продукції суб'єкт господарювання, зокрема, розповсюджувач такої продукції

зобов'язаний дотримуватися усіх без винятку вимог технічних регламентів та державних стандартів.

Державним стандартом та технічними регламентами чітко визначено вимоги до обсягу та повноти інформації, яка повинна міститися, зокрема, в інструкції з експлуатації обладнання, а тому відсутність такої інформації є підставою вважати, що відповідна продукція не відповідає державним стандартам та технічним регламентам.

Виходячи з положень технічних регламентів імпортери зазначають своє найменування, зареєстроване комерційне найменування чи зареєстровану торговельну марку (знак для товарів і послуг) та контактну поштову адресу на електрообладнанні, а якщо це неможливо, - на його пакуванні чи в документі, що супроводжує таке електрообладнання. Контактні дані наводяться згідно з вимогами закону щодо порядку застосування мов.

Відповідна інформація наноситься на апаратуру або на її табличку з технічними даними таким чином, щоб вона була видимою, розбірливою і незмивною. Водночас, законодавцем передбачено виключення з загального правила нанесення такої інформації безпосередньо на пакування та на супровідні документи продукції лише в тому випадку, коли це є неможливим або не виправданим через характер продукції. Тобто коли через технічні характеристики продукції є неможливим забезпечити нанесення інформації про найменування імпортера, зареєстроване комерційне найменування чи зареєстровану торговельну марку (знак для товарів і послуг) та контактну поштову адресу на цю продукцію, така інформація наноситься на пакування та на супровідні документи. Аналогічний висновок міститься, зокрема, у постанові Верховного Суду від 31 січня 2022 року у справі № 640/15352/19.

Судами попередніх інстанцій було достовірно встановлено можливість розміщення такої інформації на електрообладнанні, котре було об'єктом перевірки, проте фактично товар містив наліпки, на яких відображено виключно найменування виробників, однак відсутні відомості про найменування імпортерів та їх контактні поштові адреси.

Також, у супровідних документах до електрообладнання, зокрема, в інструкціях з експлуатації відсутня інформація про особливості її використання певними категоріями осіб, попередження про можливі травми від неправильного використання, а також інформація про необхідну обережність при поводженні з гострими ріжучими лезами, під час спорожнення чаші і в ході чистки, інформація щодо заміни шнура та типу кріплення шнура.

З огляду на зазначене, колегія суддів погодилася з висновком суду першої інстанції про те, що недотримання вищезазначених вимог державних стандартів та технічних регламентів під час інформування споживача про особливості експлуатації електрообладнання, а також незазначення інформації про імпортерів та їх контактні поштові адреси на апаратурі, свідчить про недотримання розповсюджувачем вимог щодо безпеки нехарчової продукції та, відповідно, правомірність вжиття ГУ Держпродспоживслужби в Полтавській області обмежувальних заходів до відповідної продукції.

Стосовно правомірності прийняття відповідачем постанов про накладення штрафних санкцій на позивача Верховний Суд зазначив, що розповсюджувач перед наданням продукції на ринку, забезпечує перевірку на відповідність продукції встановленим вимогам. Однак позивач не перевіряв та надав продукцію, яка не відповідає встановленим вимогам на ринок.

Верховний Суд зауважив, що позивач не скористався своїм правом на подання клопотань про внесення змін до рішень про застосування обмежувальних заходів чи подальшого продовження терміну виконання таких рішень, передбачених статтею 33 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», не вжив вичерпних заходів для забезпечення співпраці з суб'єктами господарювання в ланцюгу постачання, не вчинив жодних дій для виконання рішень та не надав відповідачу жодної інформації про стан виконання рішень про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів.

За таких обставин у цій справі, Верховний Суд дійшов висновку, що відповідач правомірно прийняв постанови про накладення на позивача штрафу на підставі пунктів 2 та 3 частини четвертої статті 44 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 7 вересня 2022 року у справі № 440/539/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106116390>.

2. Про вимоги до ліцензіата, який має намір провадити господарську діяльність із поводження з небезпечними відходами

Положення Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» № 1264-XII та пункту 8 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 року № 446, вимагає наявності в посадових осіб ліцензіата екологічних знань, а не обов'язкової наявності вищої освіти в галузі екології

29 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Мінзахистудовкілля на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 10 травня 2022 у справі № 160/3974/21 за позовом ТОВ «Укрвторутилізація» до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України (далі - Мінзахистудовкілля) про визнання протиправним та скасування розпорядження.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Посадовими особами Міністерства екології та природних ресурсів України (правонаступником якого є Мінзахистудовкілля) у період з 16.02.2021 по 22.02.2021 здійснено плановий захід державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог Ліцензійних умов провадження господарської

діяльності з поводження з небезпечними відходами, за результатом якого складено акт від 22.02.2021.

Під час здійснення вказаного планового заходу державного нагляду (контролю) позивач разом з іншими документами надав Сертифікат про професійну підготовку директора ТОВ «Укрвторутилізація», який виданий Державною екологічною академією післядипломної освіти та управління («Поводження з небезпечними відходами»).

Водночас, у зазначеному акті перевірки посадовими особами відповідача окрім іншого зафіксовано порушення позивачем пункту 8 Ліцензійних умов, а саме, ліцензіатом не надані копії дипломів, сертифікатів тощо, що підтверджують наявність екологічних знань у посадових осіб ТОВ «Укрвторутилізація».

У зв'язку із виявленням порушень відповідачем прийнято розпорядження від 26.02.2021, яким ТОВ «Укрвторутилізація» зобов'язано у термін до 26.03.2021 усунути порушення Ліцензійних умов та подати в письмовій формі до Мінзахистудовкілля інформацію про їх усунення.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням від 10.08.2021 задовольнив позовні вимоги.

Третій апеляційний адміністративний суд постановою від 10.05.2022 скасував рішення суду першої інстанції, ухвалив нове, яким частково задовольнив позовні вимоги: визнав протиправним та скасував пункт 1 розпорядження Мінзахистудовкілля від 26.02.2021 № 20/21 «Про усунення порушень Ліцензійних умов»; у задоволенні іншої частини позовних вимог - відмовив.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Надаючи правову оцінку доводам відповідача в межах касаційної скарги про порушення позивачем пункту 8 Ліцензійних умов, а саме ненадання ліцензіатом копій дипломів, сертифікатів тощо, що підтверджують наявність екологічних знань у посадових осіб, Верховний Суд виходив з наступного.

Відповідно до пункту 14 частини першої статті 7, абзацу першого частини другої статті 9 Закону України від 02.03.2015 № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності» (далі - Закон № 222-VIII) Кабінет Міністрів України постановою від 13.07.2016 № 446 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами» затвердив Ліцензійні умови, які встановлюють вичерпний перелік документів, які додаються до заяви про отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами (далі - ліцензія), а також визначають вичерпний перелік організаційних, кадрових, технологічних вимог, обов'язкових для виконання під час провадження зазначеної діяльності.

Пунктом 2 Ліцензійних умов визначено, що Ліцензіат зобов'язаний виконувати вимоги цих Ліцензійних умов, а здобувач ліцензії - їм відповідати.

Згідно із пунктом 8 Ліцензійних умов під час здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами згідно з отриманою ліцензією екологічні

знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для посадових осіб (диплом, сертифікат тощо). Ліцензіат повинен мати штатну чисельність спеціалістів (виконавців робіт залежно від видів робіт та рівня забезпечення матеріально-технічної бази) відповідного рівня підготовки та освітньо-кваліфікаційного рівня.

При цьому, частиною другою статті 7 Закону № 1264-XII також визначено, що екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів та призводить до впливу на стан навколишнього природного середовища.

До поводження з небезпечними відходами допускаються особи, які мають професійну підготовку, підтверджену свідоцтвом (сертифікатом) на право роботи з небезпечними речовинами, та не мають медичних протипоказань. Допуск працівників до роботи забезпечується відповідною посадовою особою підприємства, установи, організації (частина п'ята статті 34 Закону № 187/98-ВР).

На погляд Верховного Суду, зміст наведених норм права свідчить про те, що положення Закону № 1264-XII та пункту 8 Ліцензійних умов вимагає наявності у посадових осіб ліцензіата екологічних знань, а не обов'язково наявності вищої освіти у галузі екології.

За такого правового регулювання, наявність у позивача Сертифікату про професійну підготовку директора ТОВ «Укрвторутилізація», який виданий Державною екологічною академією післядипломної освіти та управління («Поводження з небезпечними відходами»), є достатнім в розумінні наведених вище положень законодавства для виконання обов'язкової кваліфікаційної вимоги до посадової особи такого суб'єкта господарювання, та не може свідчити про порушення позивачем пункту 8 Ліцензійних умов, яким не вимагається наявність у посадових осіб ліцензіата вищої освіти в галузі екології.

З огляду на наведене колегія суддів погодилася із висновком суду апеляційної інстанції про протиправність оспорюваного розпорядження Мінзахистудовкілля у вказаній частині.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 вересня 2022 року у справі № 160/3974/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106515936>.

3. Про наявність в особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи, права на виплату одноразової грошової допомоги після отримання одноразової компенсації

Отримання особою одноразової компенсації відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» не позбавляє її права отримати одноразову грошову допомогу, передбачену Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»

01 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги ОСОБА_1 та Міністерства оборони України на рішення Сумського окружного адміністративного суду від 28 липня 2020 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 17 грудня 2020 року у справі № 480/762/19 за позовом ОСОБА_1 до Міністерства оборони України про визнання протиправним та скасування рішення відповідача про відмову у виплаті одноразової грошової допомоги та зобов'язання виплатити одноразову грошову допомогу як особі з інвалідністю II групи у розмірі, передбаченому п. «б» ч. 1 ст. 16-2 Закону України від 20.12.1991 № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі - Закон № 2011-XII).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

28.04.2010 ОСОБА_1 при первинному огляді медико-соціальної експертної комісії (далі – МСЕК) встановлено III групу інвалідності у зв'язку з захворюванням, пов'язаним з виконанням обов'язків військової служби по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

11.01.2017 ОСОБА_1 при повторному огляді МСЕК встановлено II групу інвалідності.

23.11.2018 комісія Міноборони України з розгляду питань, пов'язаних із призначенням і виплатою одноразової грошової допомоги та компенсаційних сум прийняла рішення, яким відмовила ОСОБА_1 у призначенні одноразової грошової допомоги.

Підставою для відмови зазначено те, що ОСОБА_1 звільнений з військової служби до запровадження виплати одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України від 04.04.2006 № 3597-IV «Про внесення змін до Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу», отримав статус особи з інвалідністю до набуття чинності 01.01.2014 статті 16 Закону № 2011-XII у новій редакції. Крім того, ОСОБА_1, перебуваючи на обліку Департаменту соціального захисту населення Сумської міської ради, отримував одноразову компенсацію за шкodu, заподіяну здоров'ю особам, які стали особами з інвалідністю внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Не погодившись з рішенням відповідача, ОСОБА_1 звернувся до суду з цим позовом.

Сумський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов частково.

Верховний Суд касаційну скаргу ОСОБА_1 задовольнив, а касаційну скаргу Міністерства оборони України задовольнив частково, скасувавши рішення судів попередніх інстанцій у частині зобов'язання Міністерства оборони України повторно розглянути документи щодо призначення одноразової грошової допомоги ОСОБА_1 у зв'язку з встановленням II групи інвалідності та вирішити питання призначення такої допомоги та ухвалив у цій частині нове рішення про задоволення позову, зобов'язавши відповідача призначити ОСОБА_1 одноразову грошову допомогу у розмірі, передбаченому пунктом «б» частини першої статті 16-2 Закону № 2011-XII.

ОЦІНКА СУДУ

Чинна редакція статті 60 Закону України від 28.02.1991 № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (відновлена Рішенням Конституційного Суду України 17.07.2018 у справі № 6-р/2018) визначає, що особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, можуть надаватись й інші пільги та компенсації, передбачені законодавством України.

Разом з тим, частиною сьомою статті 16-3 Закону № 2011-XII передбачено, що якщо особа одночасно має право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цим Законом, та одноразової грошової допомоги або компенсаційної виплати, встановлених іншими нормативно-правовими актами, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав за її вибором.

Таким чином, відновлення Рішенням Конституційного Суду України 17.07.2018 у справі № 6-р/2018 дії попередньої редакції статті 60 Закону № 796-XII до внесення змін Законом № 76-VIII спричиняє колізію правозастосування з огляду на чинність частини сьомої статті 16-3 Закону № 2011-XII.

Згідно з правовою позицією Конституційного Суду України конкретна сфера суспільних відносин не може бути водночас врегульована однопредметними нормативними правовими актами однакової сили, які за змістом суперечать один одному (абзац 5 пункт 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 03.10.1997 № 4-зп).

Конституційний Суд України неодноразово розглядав питання, пов'язані з реалізацією права на соціальний захист, і сформулював правову позицію, згідно з якою Конституція України виокремлює певні категорії громадян України, що потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави.

Так, у абзаці 2 пункту 6 мотивувальної частині Рішення від 17.07.2018 у справі № 6-р/2018 Конституційний Суд України відзначив, що: «в ухваленому на виконання статті 16 Конституції України Законі № 796 передбачено додаткові гарантії соціального захисту для вказаних осіб - комплекс заходів у вигляді пільг, компенсацій і гарантій. Фактично ці заходи є компенсацією особам, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, за втрачене здоров'я, моральні і фізичні страждання, обмеження в реалізації своїх здібностей та можливостей забезпечити собі гідний життєвий рівень, а також основним засобом реалізації державою конституційного обов'язку щодо забезпечення соціального захисту таких осіб.

З огляду на це соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, має передбачати відшкодування шкоди, заподіяної їм життю, здоров'ю і майну внаслідок радіоактивного забруднення, та реалізовуватися шляхом надання їм відповідних пільг, компенсацій і гарантій. Вибір такого особливого порядку відшкодування шкоди обумовлений надзвичайними масштабами катастрофи та її наслідків.».

Таким чином, Конституційний Суд України шляхом відновлення чинності попередньої редакції статті 60 Закону № 796-XII до внесення змін Закону України від 28.12.2014 № 76-VIII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність,

деяких законодавчих актів України» фактично скасував встановлені законодавцем обмеження щодо реалізації особами, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, прав на пільги та компенсації відповідно до різних законів України.

У свою чергу, колізія між Законами № 2011-XII та № 796-XII має вирішуватися, виходячи з додержанням принципу верховенства права, у частині визнання людини, її прав та свобод найвищими цінностями (статей 3, 8 Конституції України, статті 6 Кодексу адміністративного судочинства України).

Суд першої інстанції під час нового розгляду встановив, що ОСОБА_1 не отримував одноразову грошову допомогу у зв'язку з встановлення III групи інвалідності, проте отримав одноразову компенсацію як ліквідатор наслідків аварії на ЧАЕС за період з 01.01.2017 до 31.01.2017.

Зважаючи на викладені вище висновки, отримання позивачем одноразової компенсації відповідно до Закону № 796-XII, не позбавляє його права отримати одноразову грошову допомогу, передбачену пунктом 4 частини другої статті 16 Закону № 2011-XII.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 вересня 2022 року у справі № 480/762/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106038988>.

4. Про право ветерана органів внутрішніх справ на реалізацію пільг щодо санаторно-курортного забезпечення незалежно від отримання пенсії за вислугу років

Факт неотримання особою, яка є ветераном органів внутрішніх справ, пенсії за Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» не виключає можливості санаторно-курортного лікування такої особи в санаторіях Міністерства внутрішніх справ України, оскільки Закон України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» пов'язує реалізацію пільг щодо такого санаторно-курортного забезпечення виключно з наявністю в особи статусу ветерана й не містить жодних додаткових вимог для такого забезпечення.

14 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної установи «Територіальне медичне об'єднання Міністерства внутрішніх справ України по Тернопільській області» на постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 30.11.2017 у справі № 819/1275/17 за позовом ОСОБА_1 до Державної установи «Територіальне медичне об'єднання Міністерства внутрішніх справ України по Тернопільській області» про визнання протиправною відмови сектору Медичного забезпечення УМВС України в Тернопільській області та Управління медичного забезпечення та реабілітації Міністерства внутрішніх справ у виділенні йому путівки на санаторно-курортне лікування до відомчих оздоровниць.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є ветераном Міністерства внутрішніх справ України, ветераном праці, інвалідом війни другої групи та постраждалим ліквідатором аварії на ЧАЕС першої категорії, що стверджується відповідними посвідченнями.

Згідно довідки Тернопільського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Тернопільської області від 31.08.2017 позивач перебуває на обліку в Тернопільському об'єднаному управлінні Пенсійного фонду України Тернопільської області як одержувач пенсії по інвалідності 2 групи із числа військовослужбовців згідно Закону України 28.02.1991 № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (Закон № 796-XII) у розмірі фактичних збитків внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням службових обов'язків по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

24.05.2017 позивач звернувся до Державної установи "Територіальне медичне об'єднання Міністерства внутрішніх справ України по Тернопільській області" із заявою про надання санаторно-курортної путівки до санаторно-курортних закладів для оздоровлення та реабілітації, як інваліду війни та ветерану МВС України.

Листом від 20.06.2017 позивачу було відмовлено у наданні санаторно-курортної путівки до санаторно-курортних закладів для оздоровлення та реабілітації, як інваліду війни та ветерану МВС України, з тих підстав, що позивач не отримує пенсію згідно Закону України 09.04.1992 № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», тому у відповідача відсутні правові підстави для надання позивачу санітарно-курортної путівки.

Не погодившись з такою відмовою, позивач звернувся до суду з цим позовом.

Постановою Тернопільського окружного адміністративного суду у задоволенні позову відмовлено. Відмовляючи у задоволенні позовних вимог суд першої інстанції виходив з того, що відповідач не мав повноважень забезпечити позивача санаторно-курортною путівкою, оскільки останній отримує пенсію відповідно до Закону № 796-XII, який не входить до переліку Законів, які перераховані у Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками до санаторно-курортних закладів військовослужбовців, ветеранів війни, ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ та деяких інших категорій осіб і членів їх сімей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 № 446 (далі – Порядок № 446).

Постановою Львівського апеляційного адміністративного суду постанову Тернопільського окружного адміністративного суду скасовано та прийнято нову, якою позов задоволено.

Скасовуючи постанову суду першої інстанції та приймаючи нову про задоволення позовних вимог, апеляційний суд виходив з того, що позивач, як ветеран органів внутрішніх справ, в силу норм пункту 5 частини першої статті 6 Закону України від 24.03.1998 № 203/98-ВР «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист» (далі – Закон № 203/98-ВР) має переважне право на забезпечення санаторно-курортним лікуванням у санаторіях Міністерства внутрішніх справ України.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 5 частини 1 статті 6 Закону № 203/98-ВР, серед іншого, передбачено, що ветеранам органів внутрішніх справ надається переважне право на забезпечення санаторно-курортним лікуванням у санаторіях Міністерства внутрішніх справ України.

В силу вказаної вище законодавчої норми позивач, як ветеран органів внутрішніх справ, має право на забезпечення санаторно-курортним лікуванням у санаторіях Міністерства внутрішніх справ України.

Верховний Суд визнав безпідставними доводи відповідача в обґрунтування касаційної скарги про те, що позивач не отримує пенсію за Законом № 2262, що виключає можливість його санаторно-курортного лікування у санаторіях Міністерства внутрішніх справ України, є безпідставним, оскільки Закон № 203/98-ВР пов'язує реалізацію пільг щодо такого санаторно-курортного забезпечення виключно з наявністю в особи статусу ветерана і будь-яких додаткових вимог для такого забезпечення не містить.

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що в цій частині Порядок № 446 певною мірою звужує соціальні гарантії надані Законом № 203/98-ВР, відтак застосуванню до спірних правовідносин не підлягає.

За таких обставин, Верховний Суд вважав обґрунтованим висновок суду апеляційної інстанції щодо протиправності відповідача у незабезпеченні позивача санаторно-курортним лікуванням.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 вересня 2022 року у справі № 819/1275/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106264088>.

5. Про звільнення від відповідальності за несплату страхових внесків платників єдиного внеску, які перебувають на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводилась антитерористична операція

Факт перебування платників єдиного внеску на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводилась антитерористична операція, є підставою для зупинення застосування до таких платників заходів впливу, стягнення і відповідальності за порушення Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» і Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»

27 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Донецькій області на постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 06.08.2019 та додаткове рішення Першого

апеляційного адміністративного суду від 16.09.2019 у справі № 200/1860/19-а за позовом Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Донецькій області до державного підприємства «Шахта ім. М.С. Сургая» про стягнення пені за несвоєчасну сплату страхових внесків.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідач перебуває на обліку в Управлінні виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Донецькій області.

За результатами проведеної позивачем перевірки встановлено порушення ДП «Шахта ім. М. С. Сургая» сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання у період з 01.04.2016 по 04.12.2018, у зв'язку із чим на суму заборгованості була нарахована пеня.

У зв'язку із тим, що пеня у добровільному порядку ДП «Шахта ім. М.С.Сургая» сплачена не була, позивач звернувся із цим позовом до суду.

Рішенням Донецького окружного адміністративного суду позов задоволено.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції виходив з того, що роботодавець як страхувальник зобов'язаний своєчасно та повністю нараховувати і сплачувати в установленому порядку страхові внески до Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Постановою Першого апеляційного адміністративного суду скасовано рішення Донецького окружного адміністративного суду і ухвалено нове про відмову у задоволенні позову.

Проаналізувавши положення Законів України № 1105-XIV та № 2464-VI, апеляційний суд дійшов висновку, що платники єдиного внеску, визначені статтею 4 Закону № 2464-VI, які перебувають на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, визначених переліком, зазначеним у статті 2 Закону України 02.09.2014 № 1669-VII «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» (далі – Закон № 1669-VII), де проводиться антитерористична операція, розпочата відповідно до Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» від 14.04.2014 № 405/2014, звільняються від виконання своїх обов'язків, визначених частиною другою статті 6 Закону № 2464-VI, на період з 14 квітня 2014 року до закінчення антитерористичної операції або військового чи надзвичайного стану.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

15.10.2014 набрав чинності Закон України від 02.09.2014 № 1669-VII «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», яким запроваджено тимчасові заходи для забезпечення підтримки суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на території проведення

антитерористичної операції, та осіб, які проживають у зоні проведення антитерористичної операції або переселилися з неї під час її проведення.

Підпунктом 8 пункту 4 статті 11 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону №1669-VII внесено зміни до Закону № 2464-VI, а саме: підпункт «б» розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» доповнено пунктом 9-3 наступного змісту: «Платники єдиного внеску, визначені статтю 4 Закону № 2464-VI, які перебувають на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, визначених переліком, зазначеним у статті 2 Закону № 1669-VII, де проводилася антитерористична операція, розпочата відповідно до Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» від 14 квітня 2014 року № 405/2014, звільняються від виконання своїх обов'язків, визначених частиною другою статті 6 Закону № 2464-VI, на період з 14 квітня 2014 року до закінчення антитерористичної операції або військового чи надзвичайного стану.

Підставою для такого звільнення є заява платника єдиного внеску, яка подається ним до органу доходів і зборів за основним місцем обліку або за місцем його тимчасового проживання у довільній формі не пізніше тридцяти календарних днів, наступних за днем закінчення антитерористичної операції.

Відповідальність, штрафні та фінансові санкції, передбачені цим Законом за невиконання обов'язків платника єдиного внеску в період з 14 квітня 2014 року до закінчення антитерористичної операції, до платників єдиного внеску, зазначених у цьому пункті, не застосовуються».

На виконання абзацу пункту 5 статті 11 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 1669-VII розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.10.2014 № 1053-р затверджено перелік населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція (дію розпорядження зупинено згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05 листопада 2014 року №1079-р), яке втратило чинність згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 № 1275-р «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України».

Апеляційним судом встановлено, що відповідач перебуває на обліку в органі доходів і зборів, який розташований в м. Курахово, яке переліком віднесене до населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція. Період, за який нарахована пеня (з 21.11.2018 по 04.12.2018) припадає на час проведення АТО.

За такого правового регулювання та встановлених обставин, Верховний Суд погодився з висновком суду апеляційної інстанції про те, що факт перебування платників єдиного внеску на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводилася антитерористична операція, є підставою для зупинення застосування до таких платників заходів впливу,

стягнення і відповідальності за порушення Закону № 2464-VI та Закону № 1105-XIV.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 вересня 2022 року у справі № 200/1860/19-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106466773>.

6. Про відсутність підстав для відмови в розгляді справи про страхові виплати в разі ненадання з об'єктивних причин оригіналу акта про нещасний випадок

Ненадання з об'єктивних причин оригіналу акту про нещасний випадок за відсутності сумнівів щодо фактичного настання такого випадку не може бути підставою для відмови в розгляді справи про страхові виплати та створювати перешкоди в реалізації гарантованого законом права на соціальний захист

15 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України у Запорізькій області на постанову Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 17.07.2017 та ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 08.11.2017 у справі № 335/4625/17 (2-а/335/205/2017) за позовом ОСОБА_1 до відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України в м. Запоріжжі, третя особа - Запорізьке державне підприємство «Радіоприлад» про визнання протиправною бездіяльності відповідача, що виразилася у не розгляді справи про призначення страхових виплат.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач 17.03.1989 отримав травму внаслідок нещасного випадку на виробництві на заводі «Радіоприлад», про що було складено акт від 20.03.1989 про нещасний випадок на виробництві за формою Н-1.

Оригінал вищевказаного акту у позивача відсутній, проте наявна нотаріально засвідчена копія цього акту та його дублікат, виданий заводом «Радіоприлад».

07.10.2016 позивач звернувся до відповідача з заявою про призначення страхових виплат у зв'язку з нещасним випадком та надав необхідні документи, про що відповідачем було зроблено розписку від 07.10.2016 про отримання наданих документів. Позивачем разом із заявою про призначення страхових виплат, крім інших необхідних документів, було надано нотаріально засвідчену копію зазначеного вище акту.

Відповідач заяву позивача не розглянув, листом від 19.12.2016 повідомив про неможливість розгляду справи про страхові виплати у зв'язку з ненаданням до вищевказаної заяви оригіналу акту від 20.03.1989 про нещасний випадок на виробництві.

Позивач вважаючи відмову відповідача у розгляді справи про призначення страхових виплат необґрунтованою, звернувся до суду з позовом.

Постановою Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, позов задоволено.

Ухвалюючи рішення про задоволення позовних вимог суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив з того, що позивачем надано всі документи передбачені пунктом 3.1 Порядку призначення, перерахування та проведення страхових виплат, затверджений Постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України № 24 від 27.04.2007 (далі – Порядок № 24) та статтю 43 Закону України від 23.09.1999 № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі – Закон № 1105-XIV), тому відмова відповідача у розгляді справи про призначення страхових виплат є протиправною.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно статті 43 Закону №1105-XIV для розгляду справ про страхові виплати до Фонду подаються: акт розслідування нещасного випадку або акт розслідування професійного захворювання за встановленими формами та/або висновок медико-соціальної експертної комісії про ступінь втрати професійної працездатності застрахованого чи копія свідоцтва про його смерть; документи про необхідність подання додаткових видів допомоги.

Відповідно до статті 45 Закону №1105-XIV Фонд відмовляє у страхових виплатах і наданні соціальних послуг застрахованому, якщо мали місце: 1) навмисні дії, а також бездіяльність (приховування захворювань, невиконання приписів та обмежень лікаря) потерпілого, спрямовані на створення умов для настання страхового випадку; 2) подання роботодавцем, іншими органами, що беруть участь у встановленні страхового випадку, або потерпілим Фонду свідомо неправдивих відомостей про страховий випадок; 3) вчинення застрахованим умисного злочину, що призвів до настання страхового випадку.

Фонд відмовляє у виплатах і наданні соціальних послуг застрахованому, якщо нещасний випадок згідно із законодавством не визнаний пов'язаним з виробництвом.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що позивачем подано заяву та усі необхідні для призначення страхових виплат документи, однак відповідачем в порушення вимог статті 44 Закону № 1105-XIV рішення за наслідками розгляду справи про страхові виплати не прийнято.

Покликання відповідача на те, що позивачем не було надано акт про нещасний випадок, а лише його копію, є безпідставним і висновки судів попередніх інстанцій не спростовує.

Так, передбачена Законом № 1105-XIV та Порядком № 24 вимога щодо надання конкретного переліку документів, в тому числі акта про нещасний випадок, пов'язана з необхідністю підтвердження факту нещасного випадку.

Як встановлено у цій справі відповідач обізнаний з неможливістю отримання позивачем оригіналу акту про нещасний випадок, який перебуває в роботодавця позивача.

При цьому, відповідач не заперечує сам факт нещасного випадку, який мав місце з позивачем, а лише заперечує можливість розгляду справи про страхові виплати на підставі нотаріально посвідченої копії акту про нещасний випадок.

Верховний Суд дійшов висновку, що ненадання з об'єктивних причин оригіналу акту про нещасний випадок, за відсутності сумнівів щодо фактичного настання такого випадку, не може бути підставою для відмови у розгляді справи про страхові виплати та створювати перешкоди в реалізації гарантованого законом права на соціальний захист. При цьому необхідно враховувати, що позивачем надано відповідачу нотаріально засвідчену копію акту про нещасний випадок, зміст якого відповідає змісту його оригіналу.

За таких обставин Верховний Суд визнав обґрунтованим висновок судів першої та апеляційної інстанцій щодо протиправності бездіяльності відповідача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 вересня 2022 року у справі № 335/4625/17 (2-а/335/205/2017) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106264317>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1. Про непідсудність адміністративним судам спорів щодо оскарження видачі повістки, складеної на виконання законодавства з питань військового обов'язку

Повістка – це лише засіб оповіщення військовозобов'язаної особи для її прибуття на вказану дату до територіального центру комплектування. Форма повістки визначена Порядком організації та ведення військового обліку призовників і військовозобов'язаних, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 року № 921. Повістка не має обов'язкового наслідку укладення контракту для проходження військової служби. Водночас обов'язок військовозобов'язаної особи з'явитися за викликом до відповідного територіального центру комплектування встановлений не повісткою, а Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу»

08 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 21 березня 2022 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 14 червня 2022 року у справі № 300/1263/22 за позовом ОСОБА_1 до начальника ІНФОРМАЦІЯ_1 про визнання протиправним та недійсним наказу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У березні 2022 року ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до начальника ІНФОРМАЦІЯ_1 про визнання протиправним та недійсним наказу про зобов'язання прибути в ІНФОРМАЦІЯ_1 шляхом вручення повістки від 03 березня 2022 року.

Ухвалою Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 21 березня 2022 року, залишеною без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 14 червня 2022 року, відмовлено у відкритті провадження у цій справі з тих підстав, що цей спір не належить до юрисдикції адміністративних судів, оскільки складення начальником ІНФОРМАЦІЯ_1 ОСОБА_1 повістки на відправку, не є рішенням чи дією суб'єкта владних повноважень в розумінні Кодексу адміністративного судочинства України, а такі дії не створюють, припиняють чи змінюють будь-яких правовідносин, тобто між даними особами не існує публічно-правового спору, що, в свою чергу, виключає його розгляд за правилами адміністративного судочинства.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний суд вказав, що під час визначення предметної юрисдикції справ суди повинні виходити із суті права та/або інтересу, за захистом якого звернулася особа, заявлених вимог, характеру спірних правовідносин, змісту та юридичної природи обставин у справі. а для набуття спором ознак публічно-правового в контексті статті 19 КАС України спірні правовідносини мають безпосередньо впливати з перебування особи на посаді, яка віднесена до публічної служби, та здійснення нею службової діяльності.

В силу статті 65 Конституції України захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України. Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону.

Правове регулювання відносин між державою і громадянами України у зв'язку з виконанням ними конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, а також загальні засади проходження в Україні військової служби визначає Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу», частиною першою статті 1 якого передбачено, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України.

Частиною третьою статті 1 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" передбачено, що військовий обов'язок включає: підготовку громадян до військової служби; приписку до призовних дільниць; прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу; проходження військової служби; виконання військового обов'язку в запасі; проходження служби у військовому резерві; дотримання правил військового обліку. При цьому за приписами частини сьомої статті 1 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" виконання військового обов'язку громадянами України забезпечують державні органи, органи місцевого самоврядування, утворені

відповідно до законів України військові формування, підприємства, установи та організації незалежно від підпорядкування і форм власності в межах їх повноважень, передбачених законом, та районні (об'єднані районні), міські (районні у містах, об'єднані міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя (далі - територіальні центри комплектування та соціальної підтримки).

В силу пункту 1 Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року № 154, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки є органами військового управління, що забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації.

З 24 лютого 2022 року відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану" в Україні введено режим воєнного стану.

Зміст спірних правовідносин, які склались у цій справі, зводився фактично до оскарження повістки, якою наказано ОСОБА_1 з'явитися до ІНФОРМАЦІЯ_1.

Згідно з пунктом 8 Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 65 "Про загальну мобілізацію" місцевим органам виконавчої влади у взаємодії з територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, за участю органів місцевого самоврядування та із залученням підприємств, установ та організацій усіх форм власності, фізичних осіб - підприємців доручено, зокрема організувати та забезпечити у встановленому порядку своєчасне оповіщення і прибуття громадян, які призиваються на військову службу. Відповідно до Положення про підготовку та проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом, затверджене постановою Кабінету Міністрів від 21 березня 2002 року № 352, в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 2021 року № 100 (далі - Положення № 352), оповіщення громадян про призов на строкову військову службу та їх прибуття на призовні дільниці здійснюється за розпорядженнями військових комісарів обласних та районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки.

За змістом пункту 56 Положення № 352 у триденний строк після набрання чинності Указом Президента України про проведення призову громадян України на строкову військову службу керівники районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки видають накази про проведення призову громадян України на строкову військову службу.

Оповіщення громадян про призов на строкову військову службу та їх прибуття на призовні дільниці здійснюється за розпорядженнями керівників районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки. Конкретні строки явки до призовних дільниць встановлюються районними (міськими) територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки в повістках, вручення яких проводиться через відповідні органи місцевого самоврядування,

керівників підприємств, установ, організацій, у тому числі закладів освіти, незалежно від підпорядкування і форми власності. Повістки громадянам можуть також вручатися безпосередньо посадовими особами районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, виконуючи свої владні управлінські функції, здійснюють оповіщення громадян про виклик за розпорядженнями їх керівників.

При цьому, саме по собі оповіщення громадян про виклик до територіального центру комплектування та соціальної підтримки оформлюється у вигляді повісток та по суті оскаржувана позивачем повістка, яка складена відповідачем на виконання законодавства з питань військового обов'язку та вручена позивачу, не є рішенням чи дією суб'єкта владних повноважень у розумінні КАС України.

За пунктом 1 частини шостої статті 12 КАС України для цілей цього Кодексу справами незначної складності є справи щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, окрім справ, в яких позивачами є службові особи, які у значенні Закону України "Про запобігання корупції" займають відповідальне та особливо відповідальне становище. При цьому під публічною службою відповідно до пункту 17 частини першої статті 4 КАС України розуміється діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

Колегія суддів Верховного Суду зауважила, що повістка являється лише засобом оповіщення військовозобов'язаної особи для її прибуття на вказану дату до територіального центру комплектування, форма якої визначена Порядком організації та ведення військового обліку призовників і військовозобов'язаних, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 грудня 2016 року № 921, та не має обов'язкового наслідку укладення контракту для проходження військової служби. При цьому обов'язок військовозобов'язаної особи з'явитись за викликом до відповідного територіального центру комплектування встановлений не оскаржуваною позивачем повісткою, а Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу".

Наведене свідчить про відсутність порушення суб'єктом владних повноважень прав, свобод або інтересів позивача на момент його звернення до суду, що є обов'язковою умовою надання правового захисту судом. При цьому в контексті спірних правовідносин, колегія суддів вказала, що поняття «спір, який не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства» слід тлумачити в більш ширшому значенні, тобто як поняття, що стосується тих спорів, які не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства, і тих, які взагалі не підлягають судовому розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 вересня 2022 року у справі № 300/1263/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106141195>.

2. Про відсутність повноважень у НКРЕКП на визначення порядку розрахунків обсягів, небалансів електричної енергії гарантованого покупця поза правилами ринку та визначення обсягу частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця

Законодавством встановлено повноваження НКРЕКП визначати правила функціонування балансуючої групи гарантованого покупця в порядку купівлі гарантованим покупцем електричної енергії та умови відшкодування частки вартості врегулювання небалансу електричної енергії. Проте не передбачено повноважень НКРЕКП визначати порядок розрахунків обсягів, небалансів електричної енергії гарантованого покупця поза правилами ринку. Так само не передбачено повноважень НКРЕКП визначати обсяг частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця

08 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ТОВ «РЕСУРСЕКОЕНЕРГО» на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 19 жовтня 2021 року у справі № 640/4069/21 за позовом ТОВ «РЕСУРСЕКОЕНЕРГО» до Національної комісії, що здійснює державне регулювання в сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), за участю третіх осіб - Державне підприємство «Гарантований покупець», ТОВ «Укрекоенергосистеми», ТОВ «Фрі Енерджи», ТОВ «Солар Квант Енерджи», ТОВ «Приморська енергогенеруюча компанія», ТОВ «Екотехнік Велика Добронь», Приватне підприємство «Техсервіс», ТОВ «АСД ЛЕКС» про визнання протиправним та нечинним рішення в частині.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до НКРЕКП, за участю третіх осіб, у якому просив визнати протиправним та нечинним підпункт 8 пункту 1 Змін до постанови НКРЕКП від 26.04.2019 № 641, затверджених постановою НКРЕКП від 15.01.2021 № 46, у частині викладення у новій редакції пункту 9.3 глави 9 Порядку купівлі гарантованим покупцем електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що у новій редакції пункту 9.3 Порядку містяться нові формули розрахунку обсягу частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії Гарантованого покупця продавцем за «зеленим» тарифом (далі – ЗТ), що входить до балансуючої групи Гарантованого покупця. Так, згідно з новими формулами розрахунку, наведеними у пункті 9.3 Порядку, обсяг небалансу Гарантованого покупця, який підлягає відшкодуванню продавцем за «зеленим», розраховується як різниця між обсягом електроенергії, придбаної Гарантованим покупцем за «зеленим» тарифом, та обсягом електроенергії, проданої на РДН, ВДР та ринку двосторонніх договорів. Застосування вказаної

формули визначення частки небалансу призведе до того, що виробники за ЗТ будуть компенсувати Гарантованому покупцю витрати останнього, що виникли у зв'язку із його неможливістю продати придбану у виробників за ЗТ електричну енергію. Вказані обставини змусили позивача звернутися із заявленим позовом до суду.

Рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 16.07.2021 позов задоволено.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції виходив з того, що покладення додаткової відповідальності на виробників, яким встановлено «зелений» тариф та на виробників, які за результатами аукціону набули право на підтримку, і входять до балансуєчої групи гарантованого покупця, у вигляді відшкодування частки вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця є протиправним, адже виробники не можуть відповідати за торгову діяльність гарантованого покупця та не повинні відшкодувати частку вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця. Відповідальність таких виробників перед гарантованим покупцем має бути в межах фактично понесених ними витрат, пов'язаних із врегулюванням небалансів електричної енергії, які гарантований покупець зазнав в результаті відхилення фактичних погодинних обсягів відпуску електричної енергії від погодинних графіків відпуску електричної енергії.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 19 жовтня 2021 року скасовано судові рішення суду першої інстанції та ухвалено нове, яким у задоволенні позову відмовлено з тих підстав, що оскаржуваний підпункт 8 пункту 1 Змін до постанови НКРЕКП від 26.04.2019 № 641, затверджених постановою НКРЕКП від 15.01.2021 № 46, у частині викладення у новій редакції пункту 9.3 глави 9 Порядку, повністю відповідає приписам Закону України «Про ринок електричної енергії».

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення суду апеляційної інстанції, рішення суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Спірні правовідносини виникли у зв'язку із незгодою позивача з новою редакцією пункту 9.3 глави 9 Порядку купівлі гарантованим покупцем електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел, затвердженого постановою НКРЕКП від 26.04.2019 №641.

З 01 січня 2021 року продавці повинні здійснювати гарантованому покупцю відшкодування частки вартості врегулювання небалансу гарантованого покупця, що виникає, зокрема, у разі відхилення фактичних погодинних обсягів відпуску електричної енергії продавців гарантованого покупця від їх прогнозного погодинного графіка відпуску електричної енергії.

Отже, для забезпечення покриття економічно обґрунтованих витрат гарантованого покупця на виконання спеціальних обов'язків із купівлі електричної енергії за «зеленим» тарифом та за аукціонною ціною гарантований покупець надає оператору системи передачі послугу із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел. Гарантований покупець самостійно

відповідає за свою торгову діяльність з продажу електричної енергії, придбаній за «зеленим» тарифом та за аукціонною ціною, а оператор систем передачі оплачує гарантованому покупцю послугу із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел, яка розраховується з урахуванням різниці між доходами та витратами, що виникла під час виконання гарантованим покупцем покладених на нього Кабінетом Міністрів України спеціальних обов'язків для забезпечення загальносуспільних інтересів, а отже і включає витрати гарантованого покупця, пов'язані з врегулюванням небалансу електричної енергії гарантованого покупця.

Відповідно до визначення «балансуюча група», наведеного у статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії», балансуюча група є об'єднанням учасників ринку, що створюється на підставі договору про створення балансуючої групи, у межах якого визначений договором учасник ринку, який входить до такого об'єднання, несе відповідальність за баланс електричної енергії всіх інших учасників ринку, що входять до такого об'єднання; балансуюча група гарантованого покупця - балансуюча група, в якій стороною, відповідальною за баланс, є гарантований покупець. Враховуючи, що небалансом електричної енергії є розрахована відповідно до правил ринку для кожного розрахункового періоду різниця між фактичними обсягами відпуску або споживання, імпорту, експорту електричної енергії сторони, відповідальної за баланс, та обсягами купленої і проданої електричної енергії, зареєстрованими відповідно до правил ринку, гарантований покупець є відповідальним за 1) здійснення продажу електричної енергії, купленої у виробників, яким встановлено «зелений» тариф та у виробників, які за результатами аукціону набули право на підтримку, на ринку «на добу наперед», внутрішньодобовому ринку, балансуючому ринку та за двосторонніми договорами та відповідальним (далі небаланс електричної енергії гарантованого покупця) за 2) небаланси електричної енергії виробників, які встановлено «зелений» тариф та виробників, які за результатами аукціону набули право на підтримку, та входять до балансуючої групи гарантованого покупця, які утворюються в результаті відхилення фактичних погодинних обсягів відпуску електричної енергії таких виробників від погодинних графіків відпуску електричної енергії.

Згідно з пунктом 11 розділу XVII Закону України «Про ринок електричної енергії» частка відшкодування гарантованому покупцю суб'єктами господарювання, які входять до складу балансуючої групи гарантованого покупця та здійснюють продаж електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії на об'єктах електроенергетики, встановлена потужність яких не перевищує 1 МВт, за «зеленим» тарифом або аукціонною ціною, вартості врегулювання небалансу гарантованого покупця становить: з 1 січня 2021 року - 10 відсотків. Частка відшкодування гарантованому покупцю суб'єктами господарювання, які входять до складу балансуючої групи гарантованого покупця та здійснюють продаж електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії на об'єктах електроенергетики, встановлена потужність яких перевищує 1 МВт, за «зеленим» тарифом

або аукціонною ціною, вартості врегулювання небалансу гарантованого покупця становить: з 1 січня 2021 року - 50 відсотків.

До 31 грудня 2029 року відшкодування суб'єктом господарювання, який виробляє електричну енергію на об'єктах електроенергетики, що використовують енергію вітру, та входить до складу балансуєчої групи гарантованого покупця, вартості свого небалансу гарантованому покупцю здійснюється у разі відхилення фактичних погодинних обсягів відпуску електричної енергії такого суб'єкта господарювання від його погодинного графіка відпуску електричної енергії більш як на 10 відсотків. До 31 грудня 2029 року відшкодування суб'єктом господарювання, який виробляє електричну енергію на об'єктах електроенергетики, що використовують енергію сонячного випромінювання, та входить до складу балансуєчої групи гарантованого покупця, вартості свого небалансу гарантованому покупцю здійснюється у разі відхилення фактичних погодинних обсягів відпуску електричної енергії такого суб'єкта господарювання від його погодинного графіка відпуску електричної енергії більш як на 5 відсотків.

Беручи до уваги викладене та враховуючи положення частини 6 статті 71, пункту 11 розділу XVII Закону України «Про ринок електричної енергії», Верховний Суд дійшов висновку про те, що покладення додаткової відповідальності на виробників, яким встановлено «зелений» тариф та на виробників, які за результатами аукціону набули право на підтримку, і входять до балансуєчої групи гарантованого покупця, у вигляді відшкодування частки вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця є протиправним.

Верховний Суд вказав, що виробники не повинні нести відповідальність за торгіву діяльність гарантованого покупця та не повинні мати обов'язку по відшкодуванню частки вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця. Відповідальність таких виробників перед гарантованим покупцем повинна бути в межах фактично понесених ними витрат, пов'язаних із врегулюванням небалансів електричної енергії, які гарантований покупець зазнав у результаті відхилення фактичних погодинних обсягів відпуску електричної енергії від погодинних графіків відпуску електричної енергії відповідно до пункту 11 Розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про ринок електричної енергії».

Верховний Суд констатував, що з системного аналізу змісту підпункту 8 пункту 1 Змін у главі 9 Порядку в оскаржуваній частині вбачається, що НКРЕКП фактично встановлено інші умови для отримання ДП «Гарантований покупець» від виробників яким встановлено «зелений» тариф та виробників, які за результатами аукціону набули право на підтримку, та входять до балансуєчої групи гарантованого покупця, відшкодування частки вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця ніж ті, що визначені в Законі України «Про ринок електричної енергії».

З огляду на це Верховний Суд в контексті перевірки правильності висновку суду апеляційної інстанції щодо правомірності спірної постанови відповідача в оскаржуваній частині зазначив, що згідно з частинами 1, 2 статті 3 Закону України

«Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» Регулятор здійснює державне регулювання з метою досягнення балансу інтересів споживачів, суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, і держави, забезпечення енергетичної безпеки, європейської інтеграції ринків електричної енергії та природного газу України. Регулятор здійснює державне регулювання, зокрема, шляхом: нормативно-правового регулювання у випадках, коли відповідні повноваження надані Регулятору законом.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про ринок електричної енергії» Регулятор здійснює державне регулювання ринку електричної енергії у межах повноважень, визначених цим Законом та іншими актами законодавства.

Беручи до уваги наведені положення Закону України «Про ринок електричної енергії», Верховний Суд наголосив, що станом на 15.01.2021 року відповідач не мав правових підстав для встановлення обсягів частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії гарантованого покупця продавцем та споживачами за «зеленим» тарифом p , що входять до балансуєчої групи гарантованого покупця GB (далі - відшкодування), у розрахунковому періоді t торгової зони z та впровадження нових формул розрахунків за пунктом 9.3 Порядку. Таким чином, протилежний висновок суду апеляційної інстанції визнано помилковим.

Щодо посилання відповідача та ДП «Гарантований покупець» на правила статті 65, частини 6 статті 71 та пункту 6 частини 3 статті 6 Закону №2019-VIII як на правомірність внесених оспорюваних Змін, Верховний Суд зазначив, що згідно з пунктом 6 частини 3 статті 6 Закону України «Про ринок електричної енергії» до повноважень Регулятора належить затвердження правил, порядків та умов, визначених цим Законом.

Відповідно до частини 6 статті 65 Закону України «Про ринок електричної енергії» порядок купівлі гарантованим покупцем електричної енергії за «зеленим» тарифом та за аукціонною ціною, правила функціонування балансуєчої групи гарантованого покупця визначаються порядком купівлі гарантованим покупцем електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, що затверджується Регулятором. Згідно з положеннями частини 6 статті 71 Закону України «Про ринок електричної енергії» частка вартості врегулювання небалансу електричної енергії відшкодовується відповідно до цього Закону та правил функціонування балансуєчої групи гарантованого покупця.

Отже, Верховний Суд резюмував, що наведеними нормами врегульовано повноваження НКРЕКП визначати правила функціонування балансуєчої групи гарантованого покупця в порядку купівлі гарантованим покупцем електричної енергії та умови відшкодування частка вартості врегулювання небалансу електричної енергії. Проте, наведені норми не передбачають повноважень НКРЕКП визначати порядок розрахунків обсягів, небалансів електричної енергії гарантованого покупця поза правилами ринку, як і не передбачають повноважень НКРЕКП визначати обсяг частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії

гарантованого покупця, що спростовує доводи Відповідача та ДП «Гарантований покупець».

З урахуванням правил частини 2 статті 2 КАС України Верховний Суд дійшов висновку про те, що відповідач у спірних правовідносинах діяв поза межами повноважень та не у спосіб, що визначені Конституцією та законами України, необґрунтовано, недобросовісно, не розсудливо, без дотримання принципу рівності перед законом, без запобігання всім формам дискримінації, а тому підпункт 8 пункту 1 Змін до постанови НКРЕКП від 26.04.2019 № 641, затверджених постановою НКРЕКП від 15.01.2021 № 46, у частині викладення у новій редакції пункту 9.3 глави 9 Порядку є протиправним.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 вересня 2022 року у справі № 640/4069/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106140918>.

3. Про порядок звернення учасника торгів до замовника з вимогою про надання інформації

Учасник, якого не визнано переможцем торгів, має право звернутися до замовника з вимогою про надання інформації, яка стосується пропозиції переможця торгів, у тому числі із зазначенням переваг порівняно з пропозицією відповідного учасника. Замовник зобов'язаний надати відповідь на звернення у п'ятиденний строк. Водночас у частині першій статті 32 Закону України «Про публічні закупівлі» законодавець використовує слова «вимога» та «звернення» як тотожні поняття

01 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Антимонопольного комітету України на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 23 листопада 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 лютого 2022 року у справі № 640/12361/19 за позовом ТОВ «Тавтекс» до Антимонопольного комітету України, за участю третьої особи - Державного підприємства «НАЕК «Енергоатом» в особі відокремленого підрозділу «Хмельницька АЕС», про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до Антимонопольного комітету України, за участю третьої особи - Державного підприємства «НАЕК «Енергоатом» в особі відокремленого підрозділу «Хмельницька АЕС». В якому просив визнати протиправним та скасування рішення Постійно діючої адміністративної колегії Антимонопольного комітету України з питань розгляду скарг від 11 червня 2019 року № 7580-р/пк-пз, яким відмовлено ТОВ «Тавтекс» у задоволенні його скарги від 21 травня 2019 року № UA-2019-03-13-000011-a.b4 та зобов'язання розглянути скаргу з урахуванням висновків, викладених в рішенні суду.

В обґрунтування позовних вимог зазначив, що відповідно до протоколу № 343 засідання тендерного комітету ВП ХАЕС ДП «Енергоатом» від 05 квітня 2019 року

визнано переможцем відкритих торгів ТОВ «Тавтекс» та прийнято рішення про намір укласти договір про закупівлю. Не погоджуючись з результатами розгляду тендерних пропозицій, ТОВ «ВІВА-ТРЕЙД» звернулось з вимогою до тендерного комітету, в якій просило скасувати вищевказаний протокол засідання та відхилити пропозицію позивача.

Згідно з протоколом № 396 засідання тендерного комітету ВП ХАЕС ДП «Енергоатом» від 17 квітня 2019 року вимогу ТОВ «ВІВА-ТРЕЙД» задоволено та скасовано рішення тендерного комітету про затвердження переможця відкритих торгів ТОВ «Тавтекс», відхиливши тендерну пропозицію позивача згідно з частиною першою статті 30 Закону України "Про публічні закупівлі", а саме тендерна пропозиція не відповідає умовам тендерної документації.

Позивач стверджував, що ним виконані в повному обсязі вимоги тендерної документації та надані всі необхідні документи, тому 21 травня 2019 року подав до відповідача скаргу на дії та рішення тендерного комітету ВП ХАЕС ДП «Енергоатом», за результатами розгляду якої відповідач ухвалив рішення від 11 червня 2019 року № 7580-р/пк-пз, яким відмовив ТОВ «Тавтекс» у задоволенні його скарги.

Суди першої та апеляційної інстанцій позовні вимоги задовольнили виходячи з порушення процедури прийняття рішення замовником про відхилення тендерної пропозиції та дискваліфікації заявника, оскільки порядок оскарження процедур закупівлі, визначений статтею 18 Закону України «Про публічні закупівлі» та передбачає подання скарги суб'єктом оскарження до Антимонопольного комітету України з дотриманням умов, передбачених зазначеною статтею.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спірним питанням у цій справі є наявність/відсутність порушення замовником - ВП ХАЕС ДП «Енергоатом» порядку проведення процедури закупівлі рукавичок бавовняних (ДК 021:2015:18420000-9 - аксесуари для одягу) та, як наслідок, правомірність/протиправність рішення відповідача про відмову ТОВ «Тавтекс» у задоволенні його скарги.

Судами встановлено та матеріалами справи підтверджується, що за результатами проведеного аукціону згідно з протоколом № 343 тендерного комітету від 05 квітня 2019 року, зокрема, прийнято рішення про визнання переможцем відкритих торгів та про намір укласти договір на закупівлю рукавичок бавовняних з ТОВ «Тавтекс» з ціною пропозицією за результатами аукціону 1072864,80 грн. (без) ПДВ.

Зі змісту частини першої статті 32 Закону України «Про публічні закупівлі» висновується, що після визначення переможця торгів усіх учасників автоматично повідомляють про це. При цьому учасник, якого не визнано переможцем торгів може звернутися до замовника з вимогою щодо надання інформації про пропозицію переможця торгів, у тому числі щодо зазначення її переваг порівняно з пропозицією

учасника, який надіслав звернення, а замовник зобов'язаний надати йому відповідь не пізніше ніж через п'ять днів з дня надходження такого звернення.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що учасник, якого не визнано переможцем торгів має право звернутися до замовника з вимогою про надання інформації, яка стосується пропозиції переможця торгів, у тому числі із зазначенням переваг у порівнянні з пропозицією відповідного учасника. Своєю чергою замовник зобов'язаний надати відповідь на звернення у встановлений вказаною правовою нормою п'ятиденний строк. При цьому, у частині першій статті 32 Закону України «Про публічні закупівлі» законодавцем вживаються слова "вимога" та "звернення" як тотожні поняття.

Верховний Суд вказав, що ТОВ «ВІВА-ТРЕЙД» надіслав замовнику вимогу, в якій, проаналізувавши тендерну пропозицію переможця торгів ТОВ «Тавтекс», стверджує про її невідповідність умовам тендерної документації, у зв'язку з чим просив скасувати протокол № 343 засідання тендерного комітету замовника від 05 квітня 2019 року, яким визнано ТОВ «Тавтекс» переможцем відкритих торгів.

Наведене свідчить, що ТОВ «ВІВА-ТРЕЙД» фактично звернувся до замовника не з вимогою в розумінні частини першої статті 32 Закону № 922-VIII, а зі скаргою, оскаржуючи процедуру закупівлі. При цьому, порядок оскарження процедур закупівлі, визначений статтею 18 Закону України «Про публічні закупівлі» та передбачає подання скарги суб'єктом оскарження до Антимонопольного комітету України з дотриманням умов, передбачених цією нормою.

Своєю чергою 17 квітня 2019 року замовник, розглянувши звернення ТОВ «ВІВА-ТРЕЙД» від 12 квітня 2019 року № 3000/19, скасував рішення тендерного комітету про затвердження переможця відкритих торгів ТОВ «Тавтекс» на закупівлю рукавичок бавовняних від 05 квітня 2019 року (протокол № 343), відхиливши тендерну пропозицію ТОВ «Тавтекс» у зв'язку з її невідповідністю умовам тендерної пропозиції (протокол № 396). Крім того 17 травня 2019 року замовник визнав саме ТОВ «ВІВА-ТРЕЙД» переможцем відкритих торгів та прийняв рішення про укладення з ним договору на закупівлю рукавичок бавовняних (протокол № 587).

Верховний Суд дійшов до висновку про те, що порядок оскарження процедур закупівлі чітко встановлений статтею 18 Закону України «Про публічні закупівлі», а тому рішення, оформлене протоколом № 396 засідання тендерного комітету від 17 квітня 2019 року, свідчить про порушення процедури прийняття рішення замовником про відхилення тендерної пропозиції та безпідставної дискваліфікації попередньо визнаного переможця торгів - ТОВ «Тавтекс», оскільки замовник внаслідок розгляду звернення ТОВ «ВІВА-ТРЕЙД», в силу частини першої статті 32 Закону України «Про публічні закупівлі», повинен був надати лише відповідь на запитувану інформацію.

Крім того Верховним Судом звернуто увагу, що замовником спочатку процедури було перевірено тендерну пропозицію ТОВ «Тавтекс» та було встановлено її відповідність умовам тендерної документації, що мало наслідком визнання ТОВ «Тавтекс» переможцем відкритих торгів, а саме було встановлено: відповідність тендерній документації; технічної пропозиції на закупівлю рукавичок; наданого зразку

рукавичок бавовняних; документів про якість, в тому числі скан-копії паспорта якості від 12 березня 2019 року № 305, скан-копії декларації про відповідність продукції вимогам технічного регламенту засобів індивідуального захисту, скан-копії сертифікату перевірки типу, скан-копії висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи на рукавички бавовняні від 10 серпня 2018 року № 602-123-20-3/35403. Натомість, переглянувши повторно зазначені документи внаслідок надіслані ТОВ «ВІВА-ТРЕЙД» вимоги, замовник в подальшому фактично змінив переможця торгів, дискваліфікувавши ТОВ «Тавтекс», внаслідок визнання його тендерної пропозиції такою, що не відповідає умовам тендерної документації.

Враховуючи наведене, колегія суддів Верховного Суду дійшла до висновку, що рішення відповідача про відмову ТОВ «Тавтекс» у задоволенні його скарги є протиправним, оскільки замовник, скасувавши своє рішення за наслідками розгляду звернення ТОВ «ВІВА-ТРЕЙД», порушив процедуру закупівлі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 1 вересня 2022 року у справі № 640/12361/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106017518>.

4. Про підстави та порядок застосування тимчасової заборони обігу лікарського засобу

Умови й підстави, коли посадові особи Держлікслужби мають право ухвалювати рішення про вилучення з обігу та заборону (зупинення) виробництва, реалізації та застосування лікарських засобів, приписами Закону України «Про лікарські засоби» № 123/96-ВР та Положенням про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками не визначено.

Згідно з Порядком встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22 листопада 2011 року № 809, у разі наявності підстав для встановлення тимчасової заборони обігу лікарських засобів на території України Держлікслужба видає розпорядження про встановлення тимчасової заборони обігу серії або серій лікарського засобу

15 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 13 лютого 2019 року у справі № 0240/2736/18-а за позовом Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками до Дочірнього підприємства «Ензим» про застосування заходів реагування у сфері державного нагляду та за зустрічною позовною заявою Дочірнього підприємства «Ензим» до Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками (далі - позивач, Держлікслужба) звернулася до суду з позовом до Дочірнього підприємства «Ензим» про застосування заходів реагування у вигляді повного зупинення виробництва стерильних (асептично виготовлених) лікарських засобів ДП «Ензим» до усунення критичних порушень Ліцензійних умов.

Підставою звернення Держлікслужби з цим позовом до суду слугувало невиконання ДП «Ензим» розпорядження щодо усунення порушень Ліцензійних умов від 30 травня 2018 року № 43-В, в якому відповідача зобов'язано зупинити виробництво стерильних (асептично виготовлених) лікарських засобів до усунення критичних порушень Ліцензійних умов, зафіксованих в акті від 24 вересня 2018 року № 49-В (далі - Акт), складеному посадовими особами Держлікслужби за результатами проведення планового заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання ДП "Ензим" вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів.

ДП «Ензим» звернулося до суду із зустрічною позовною заявою до Держлікслужби про визнання протиправним та скасування розпорядження Держлікслужби від 30 травня 2018 року № 43-В у частині зобов'язання ДП «Ензим» зупинити виробництво (асептично виготовлених) лікарських засобів. ДП «Ензим» обґрунтовувало зустрічні позовні вимоги тим, що Держлікслужбою не надано доказів наявності підстав для заборони чи тимчасової заборони виробництва лікарських засобів на підставі пункту 3.1 розділу III Порядку встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22 листопада 2011 року № 809 (далі - Порядок № 809).

Ухвалою Вінницького окружного адміністративного суду від 28 вересня 2018 року об'єднано в одне провадження адміністративний позов Держлікслужби до ДП «Ензим» про застосування заходів реагування у сфері державного нагляду з зустрічною позовною заявою ДП "Ензим" до Держлікслужби про визнання протиправним та скасування розпорядження від 30 травня 2018 року № 43-В в частині зобов'язання ДП «Ензим» зупинити виробництво (асептично виготовлених) лікарських засобів.

Рішенням Вінницького окружного адміністративного суду від 07 листопада 2018 року відмовлено у задоволенні адміністративного позову Держлікслужби та у задоволенні зустрічної позовної заяви ДП «Ензим».

Постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 13 лютого 2019 року рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 07 листопада 2018 року скасовано в частині відмови в задоволенні зустрічної позовної заяви ДП "Ензим" та прийнято в цій частині нову постанову, якою зустрічний позов ДП "Ензим" задоволено. Визнано протиправним та скасовано розпорядження Держлікслужби від 30 травня 2018 року № 43-В у частині зобов'язання ДП "Ензим" зупинити виробництво (асептично виготовлених) лікарських засобів.

Суд апеляційної інстанції виходив з того, що згідно з пунктом 3.1. розділу III Порядку № 809, яким встановлено вичерпний перелік підстав для тимчасової заборони обігу лікарського засобу, заборона (тимчасова заборона) обігу лікарського засобу застосовується законодавцем щодо неякісних, фальсифікованих, незареєстрованих лікарських засобів, або таких, які не відповідають вимогам, визначеним методами контролю якості. При цьому, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що законодавець, визначаючи у Порядку № 809 підстави для встановлення тимчасової заборони обігу лікарських засобів, ставить наявність таких підстав у пряму залежність від наявності результатів лабораторних досліджень, аналізів, отримання висновків чи інформації стосовно об'єктів дослідження, що надали б підстави для сумніву в якості, дійсності та безпечності препаратів, що перевіряються. На підставі пояснень представника ДП "Ензим" про те, що посадовими особами Держлікслужби під час здійснення перевірки не відбиралися зразки продукції для підтвердження її якості та безпечності, а в Акті перевірки відсутні зауваження стосовно якості лікарських засобів, суд апеляційної інстанції визнав передчасним висновки Держлікслужби щодо необхідності заборони ДП «Ензим» виробництво (асептично виготовлених) лікарських засобів через відсутність для вказаної дії необхідних та законодавчо передбачених підстав.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спірні правовідносини у цій справі полягали у питанні щодо правомірності розпорядження Держлікслужби від 30 травня 2018 року № 43-В у частині зобов'язання ДП «Ензим» зупинити виробництво (асептично виготовлених) лікарських засобів.

Підставою для прийняття Держлікслужбою спірного розпорядження, як встановлено судами попередніх інстанцій, слугував Акт перевірки від 24 травня 2018 року № 49-В, складений уповноваженими особами Держлікслужби за результатами проведеного планового заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання (ДП «Ензим») вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів.

За змістом частини п'ятої статті 4 Закону України від 05 квітня 2007 року № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» повне або часткове зупинення виробництва (виготовлення) або реалізація продукції, виконання робіт, надання послуг суб'єктами господарювання здійснюється виключно за рішенням суду. Отже, у визначеному Законом № 877-V порядку виключно суд приймає рішення про зупинення (повне або часткове) виробництва (виготовлення) або реалізація продукції, виконання робіт, надання послуг суб'єктами господарювання.

У контексті наведено колегія суддів Верховного Суду зауважила, що рішення суду першої інстанції у частині відмови у задоволенні позову Держлікслужби до ДП «Ензим») про застосування заходів реагування у вигляді повного зупинення виробництва стерильних (асептично виготовлених) лікарських засобів ДП "Ензим"

до усунення критичних порушень Ліцензійних умов не було предметом перегляду судом касаційної інстанції у цьому касаційному провадженні, у зв'язку з чим оцінка висновкам суду першої інстанції у цій частині Верховним Судом не надавалася.

Водночас особливість спірних правовідносин, які склалися у цій справі, полягала у тому, що повноваження Держлікслужби стосовно реалізації державної політики у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів визначено Законом України «Про лікарські засоби» № 123/96-ВР та Положенням про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками № 647.

Згідно зі статтею 15 Закону України «Про лікарські засоби» № 123/96-ВР та пунктом 4 Положення № 647 посадові особи Держлікслужби мають право перевіряти додержання суб'єктами господарської діяльності вимог законодавства щодо якості лікарських засобів, у тому числі правил здійснення належних практик (виробничої, дистриб'юторської, зберігання, аптечної) на всіх етапах обігу, зокрема під час їх виробництва, зберігання, транспортування та реалізації, а також приймати в установленому порядку рішення про вилучення з обігу та заборону (зупинення) виробництва, реалізації та застосування лікарських засобів, що не відповідають вимогам, визначеним нормативно-правовими актами та нормативними документами, а також тих, що ввозяться на територію України або вивозяться з території України з порушенням встановленого законодавством порядку.

Разом з тим умови й підстави, коли посадові особи Держлікслужби мають право приймати рішення про вилучення з обігу та заборону (зупинення) виробництва, реалізації та застосування лікарських засобів, приписами Закону № 123/96-ВР та Положення № 647 не визначено.

Процедуру встановлення заборони (тимчасової заборони) обігу на території України лікарських засобів, яка включає, серед іншого, і заборону (тимчасову заборону) на виробництво лікарських засобів, що не відповідають встановленим вимогам, визначеним нормативною документацією та чинними нормативно-правовими актами, або в яких виявлені невідомі раніше небезпечні властивості, пов'язані з низькою якістю, та процедуру поновлення обігу лікарських засобів визначає Порядок № 809.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції у частині відмови в задоволенні зустрічної позовної заяви та ухвалюючи у цій частині нову постанову про задоволення вимог зустрічної позовної заяви, суд апеляційної інстанції, окрім іншого, виходив з того, що вичерпний перелік підстав для тимчасової заборони обігу лікарського засобу встановлено пунктом 3.1. розділу III Порядку встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України», затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22 листопада 2011 року № 809, яким наявність таких підстав поставлено у пряму залежність від наявності результатів лабораторних досліджень, аналізів, отримання висновків чи інформації стосовно об'єктів дослідження, що надали б підстави для сумніву в якості, дійсності та безпечності препаратів, що перевіряються. Оскільки в Акті перевірки відсутні зауваження стосовно якості лікарських засобів та, відповідно, відсутні підстави для тимчасової заборони обігу лікарського засобу, передбачені

пунктом 3.1. розділу III Порядку № 809, суд апеляційної інстанції дійшов висновку про передчасність спірного розпорядження Держлікслужби.

Держлікслужба зазначала, що у цьому випадку планова перевірка здійснювалася в частині дотримання Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів та, зокрема, стосувалася інспектування виробничої діяльності, під час якої не передбачалося відбору зразків продукції. Держлікслужбою не заборонявся обіг лікарських засобів, а зупинене виробництво стерильних лікарських засобів до усунення критичних порушень Ліцензійних умов.

На підставі наведеного колегія суддів Верховного Суду констатувала, що контролюючий орган (Держлікслужба) під час проведення планового заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання (ДП «Ензим») вимог Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів та при прийнятті спірного розпорядження від 30 травня 2018 року № 43-В у частині зобов'язання ДП «Ензим» зупинити виробництво (асептично виготовлених) лікарських засобів не керувався приписами Порядку № 809.

Водночас Верховний Суд наголосив, що Держлікслужба, обмежившись лише посиланням на статтю 15 Закону № 123/96-ВР та підпункт 15 пункту 4 Положення № 647, не обґрунтовувала, що спірне розпорядження нею прийнято в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, як прямо перебачено статтею 15 Закону № 123/96-ВР.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 вересня 2022 року у справі № 0240/2736/18-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106264278>.

5. Про внесення змін до актових записів за заявою спадкоємця

Положення статті 22 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» не наділяють спадкоємців правом вимагати внесення змін до актових записів інших осіб, крім цього спадкоємця чи померлого спадкодавця

19 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу адвоката Пашинського А.Л. – представника ОСОБА_2 на рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 04 червня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 29 жовтня 2020 року у справі № 460/1755/19 за позовом ОСОБА_1 до Шевченківського районного у місті Києві відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у місті Києві, третя особа - ОСОБА_2 про визнання незаконним та анулювання актового запису.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернулася до суду з позовом до Шевченківського районного у місті Києві відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального

управління юстиції у місті Києві (далі - відповідач) в якому, з урахуванням заяви про збільшення позовних вимог просила: визнати протиправними дії відповідача, які мали місце 21.08.2004 щодо внесення змін до актового запису від 26.12.1968 №1971 про народження ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, в частині внесення змін до графи «Відомості про батька», де прізвище батька з «ОСОБА_4» змінено на «ОСОБА_5» та у графу «Відомості про батька: дата народження» де інформація «відсутня» змінено на «ІНФОРМАЦІЯ_2»; визнати незаконними та скасувати зміни від 21.08.2004 внесені до Актового запису в частині, що наведена вище.

В обґрунтування позовних вимог зазначалось, що позивач є спадкоємцем після смерті ОСОБА_6, померлого ІНФОРМАЦІЯ_3, за заповітом та згідно спадкового договору від 10.11.2018; після смерті ОСОБА_7 на адресу позивачки надійшла позовна заява ОСОБА_2, з якої вона дізналась, що батьком останньої, у зміненому актовому записі про народження, зазначено спадкодавця ОСОБА_6.

Позивач вважала дії відповідача, які мали місце 21 серпня 2004 року, по внесенню змін до актового запису №1971 від 26.12.1968 про народження ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, неправомірними, а змінений актовий запис, де прізвище батька дитини змінено з «ОСОБА_4» на «ОСОБА_5» та додано інформацію щодо дати народження батька дитини «ІНФОРМАЦІЯ_4», таким, що підлягає скасуванню, з огляду на те, що при реєстрації народження ОСОБА_3 батько був записаний зі слів матері, а отже підставою для внесення змін до актового запису про батька дитини може бути або рішення суду про встановлення батьківства, або заява батька про визнання батьківства. ОСОБА_1 вказувала, що відповідач зазначав підставою для внесення змін до актового запису висновок, складений Святошинським районним у місті Києві відділом державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у місті Києві, а відтак вважала що такі дії суперечать чинному, на час вчинення дій відповідачем законодавству.

Рішенням Рівненського окружного адміністративного суду від 4 червня 2020 року, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 29 жовтня 2020 року позов задоволено, оскільки необхідною підставою для внесення зміни до актового запису щодо відомостей про батька, мало бути саме рішення суду про визнання батьківства.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів першої та апеляційної інстанцій змінив, доповнивши їх мотивами постанови Верховного Суду.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що суди попередніх інстанцій дійшли вірних висновків, що у випадку встановлення батьківства, висновок відділу реєстрації актів цивільного стану не може бути підставою для внесення змін до актового запису.

У пункті 2.12 Положення про порядок зміни, доповнення, поновлення та анулювання актових записів цивільного стану визначено, що зміни, доповнення, виправлення вносяться в актові записи цивільного стану на підставі рішення суду про визнання батьківства, при цьому в актовому записі про народження змінюються

відомості про батька та вносяться пов'язані з цим інші зміни згідно із зазначеними в рішенні суду. Крім того, пунктом 2.12. Положення про порядок зміни, доповнення, поновлення та анулювання актових записів цивільного стану передбачено, що за наявності заяви матері та батька дитини про визнання батьківства в актовий запис про народження, який складено відповідно до статті 135 СК (відомості про батька внесені за заявою матері), уносяться відомості про батька, змінюється по батькові дитини і, на бажання батьків змінюється її прізвище. Також можливо внести відомості про батька дитини на підставі заяви батька дитини.

Зважаючи на те, що ОСОБА_6, визнано недієздатним його заява, навіть за наявності, не могла створювати юридичних наслідків. А тому, з огляду на викладені обставини, Верховний Суд дійшов висновку, що необхідною підставою для внесення зміни до Актового запису щодо відомостей про батька, мало бути саме рішення суду про визнання батьківства. Таким чином, станом на 21.08.2004, необхідні підстави для внесення змін до Актового запису про народження ОСОБА_3, у відповідача були відсутні, а дії по внесенню змін, які було ним здійснено на підставі Висновку, складеного ВРАЦС-1, були неправомірними і як наслідок незаконними,

Відповідно до статті 189 розділу V «Акти громадянського стану» Кодексу про шлюб реєстрація встановлення батьківства провадиться на підставі спільної заяви батьків або судового рішення, а в разі смерті матері, визнання її недієздатною, позбавлення її батьківських прав чи неможливості встановити місце її проживання - за заявою батька. Реєстрація встановлення батьківства щодо дітей, які досягли повноліття, допускається лише за їх згодою. Тобто, всупереч вимогам вказаної норми, відповідач вніс зміни до актового запису про народження ОСОБА_3 щодо відомостей про батька не на підставі рішення суду про встановлення батьківства, а на підставі Висновку, що свідчить про неправомірність дій відповідача та підтверджує незаконність таких змін.

Відповідно до пункту 4.4 «Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання» затверджених наказом МЮУ від 12.01.2011 №96/5 (zareestrovano в МЮУ 14.01.2011 за №55/18793; далі - Правила; в редакції, чинній на час судового розгляду справи) актовий запис цивільного стану може бути анульований на підставі: рішення суду; висновку районного, районного у містах, міського (міст обласного значення), міськрайонного, міжрайонного відділу державної реєстрації актів цивільного стану головного територіального управління юстиції, складеного у випадках, передбачених статтею 39 Сімейного кодексу України, за заявою заінтересованої особи; висновку відділу державної реєстрації актів цивільного стану управління державної реєстрації головних територіальних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі про анулювання поновленого або повторно складеного актового запису цивільного стану; висновку дипломатичного представництва або консульської установи України про анулювання первинного актового запису цивільного стану. Згідно пункту 4.6 Правил відділ державної реєстрації актів цивільного стану, дипломатичне представництво чи консульська установа України

анулює первинні актові записи цивільного стану на підставі рішення суду про анулювання актового запису цивільного стану.

Щодо доводів касатора про непідсудність адміністративному суду даної справи та безпідставності визнання ОСОБА_1, як належного позивача у справі, Верховний Суд зазначив наступне. З приводу вказаного питання, суди попередніх інстанцій зазначали, що з урахуванням вимог статті 2, 19 КАС України, положень статті 22 Закону №2398-VI вказаний спір щодо дій органу державної реєстрації актів цивільного стану по внесенню змін до актового запису цивільного стану за заявою особи слід кваліфікувати як публічно-правовий спір, що належить до адміністративної юрисдикції і належним позивачем у даній справі є особа, наділена правом звернення до органу державної реєстрації актів цивільного стану із заявою щодо внесення виправлення чи зміни в актовий запис цивільного стану. Такі особи визначені частиною другою статті 22 Закону №2398-VI та пунктом 2.5 Правил та до категорії таких осіб відносяться зокрема спадкоємці, а отже позивачка, яка є спадкоємицею померлого ОСОБА_6, була належним позивачем у справі.

Колегія суддів Верховного Суду частково не погодилася із такими висновками.

Відповідно до пункту 2 частини 1 статті 4 КАС України публічно-правовий спір - спір, у якому: хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку із виконанням або невиконанням такою стороною зазначених функцій; або хоча б одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги виключно суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку із наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг; або хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу або процесу референдуму і спір виник у зв'язку із порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи. Відповідно до частини першої статті 5 КАС, кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси, і просити про їх захист у спосіб, визначений в цій статті.

Виходячи зі змісту статті 22 Закону №2398-V, колегія суддів Верховного Суду дійшла до висновку, що положення такої статті не наділяють спадкоємців правом вимагати внесення змін до актових записів інших осіб, ніж цей спадкоємець чи померлий спадкодавець. А відтак, з встановлених обставин у даній справі випливає, що ОСОБА_1 не могла реалізувати процедуру щодо внесення змін у актовий запис ОСОБА_2, передбачену статтею 22 Закону №2398-V.

Колегія суддів звернула увагу, що засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів визначає Сімейний кодекс України (частина 1 статті 1 цього Кодексу). Оспорювання батьківства після смерті особи, яка записана батьком дитини врегульовано положеннями статті 137 Сімейного кодексу України.

Так, зокрема, частина 3 цієї статті Кодексу передбачає, що якщо через поважні причини особа не знала про те, що записана батьком дитини, і померла, оспорити батьківство можуть її спадкоємці: дружина, батьки та діти. Верховний Суд вказав, що ОСОБА_1 не могла реалізувати процедуру, передбачену статтею 137 Сімейного кодексу України щодо оспорювання батьківства після смерті її спадкодавця в порядку цивільного судочинства, оскільки позивач не є дитиною ОСОБА_6.

Верховний Суд також зауважив, що під предметом позову розуміється певна матеріально-правова вимога позивача до відповідача, стосовно якої позивач просить прийняти судові рішення. Підставами позову є ті обставини, якими позивач обґрунтовує свої вимоги щодо захисту права та охоронюваного законом інтересу. Спосіб відновлення порушеного права має бути ефективним та таким, який виключає подальші протиправні рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень, а у випадку невиконання, або неналежного виконання рішення не виникала б необхідність повторного звернення до суду, а здійснювалося примусове виконання рішення.

Виходячи із предмету та підстав даного позову, встановлених обставин справи та характеру спірних правовідносин, позивач не просила внести зміни в актовий запис третьої особи чи анулювати актовий запис ОСОБА_2 від 26.12.1968 №1971. Питання встановлення певних юридичних фактів (батьківства) також не охоплюється даним предметом та підставами позову. Окрім того, позивач не зверталась до відповідача із заявою про внесення змін до актового запису ОСОБА_2 щодо відомостей про батька останньої тощо. Натомість, позивач звернулась до суду з вимогою про визнання протиправними дій відповідача, які мали місце 21.08.2004 щодо внесення змін до актового запису від 26.12.1968 №1971 про народження ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, в частині внесення змін до графи «Відомості про батька», де прізвище батька з «ОСОБА_4» змінено на «ОСОБА_5» та у графу «Відомості про батька: дата народження» де інформація «відсутня» змінено на «ІНФОРМАЦІЯ_2» та визнання незаконними та скасування зазначених змін від 21.08.2004 внесених до Актового запису в цій частині.

А тому, в аспекті спірних правовідносин, та обставин справи, даний спір та обраний позивачем спосіб захисту для відновлення порушених прав інтересів позивача, з урахуванням вимог статті 2, 19 КАС України щодо дій органу державної реєстрації актів цивільного стану по внесенню змін до актового запису цивільного стану, слід кваліфікувати як публічно-правовий спір, що належить до адміністративної юрисдикції.

В контексті наведеного, Верховний Суд також вважав за можливе визнати ОСОБА_1, яка станом на час подання позову була спадкоємицею за заповітом та спадковим договором, як належного позивача, у даній справі, в якій оскаржуються дії органу державної реєстрації актів цивільного стану по внесенню змін до актового запису цивільного стану іншої особи, в частині внесення змін у графу про батька цієї особи, - спадкодавця позивача, з підстав порушень порядку та процедури внесення таких змін.

З огляду на зазначене, Верховний Суд погодився із висновками судів попередніх інстанцій щодо належності даної справи до юрисдикції адміністративних судів та визначення ОСОБА_1 як належного позивача у цій справі, проте, мотиви, на підставі яких суди дійшли до наведених висновків, змінив, виклавши їх в редакції даної постанови.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 вересня 2022 року у справі № 460/1755/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106338926>.

6. Про умови та порядок добровільного об'єднання громадян

Розділ II Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначає умови та порядок добровільного об'єднання громадян, а також чітку послідовність дій, які тісно взаємопов'язані. Так, кожен наступний етап добровільного об'єднання громадян може бути розпочато виключно після закінчення попереднього. Якщо порушуються права територіальних громад, то будь-хто із членів таких громад має право оскаржити відповідну дію чи рішення суб'єкта владних повноважень у суді, оскільки порушення прав місцевого самоврядування неминуче призводить до порушення прав кожного жителя відповідного муніципального утворення

20 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Гуто-Боровенської об'єднаної територіальної громади в особі Гуто-Боровенської сільської ради на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 21.09.2021 у справі № 140/15948/20 за позовом Гуто-Боровенської об'єднаної територіальної громади в особі Гуто-Боровенської сільської ради до Волинської обласної державної адміністрації про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернулась до суду з позовом до Волинської обласної державної адміністрації, в якому, з урахуванням заяви про зміну (уточнення) предмету адміністративного позову, просила: визнати протиправною бездіяльність Волинської ОДА під час розробки Перспективного плану формування територій громад Волинської області, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 590-р в частині включення Гуто-Боровенської об'єднаної територіальної громади Камінь-Каширського району Волинської області до складу Камінь-Каширської об'єднаної територіальної громади Камінь-Каширського району Волинської області, відповідно до пункту 1 «Графічна частина (карта Волинської області)» та пункту 2 «Перелік спроможних територіальних громад Волинської області» Перспективного плану формування територій громад Волинської області, що є додатком до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 590-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Волинської області»; зобов'язати Волинську ОДА розробити проект змін до Перспективного

плану формування територій громад Волинської області, якими включити до переліку спроможних громад Волинської області Гута-Боровенську об'єднану територіальну громаду, до складу якої увійшли територіальні громади: Гута-Боровенська, Боровненська, Великообзирська, Верхівська, Лениненська, з адміністративним центром об'єднаної територіальної громади в селі Гута-Боровенська, та звернутися з відповідним поданням до Кабінету Міністрів України про затвердження відповідних змін до перспективного плану.

Рішенням Волинського окружного адміністративного суду від 14.05.2021 позов задоволено з тих підстав, що затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України за поданням відповідача Перспективний план формування територій громад Волинської області безпосередньо впливає на права та обов'язки позивача, оскільки встановлює обов'язкову процедуру утворення об'єднаних територіальних громад і змінює правовий статус позивача, передбачає проведення виборів до місцевих рад.

Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 21.09.2021 рішення Волинського окружного адміністративного суду від 14.05.2021 скасовано та ухвалено нове рішення, яким у задоволенні адміністративного позову відмовлено. Суд апеляційної інстанції виходив з того, що оскільки на даний час закон про адміністративно-територіальний устрій України не прийнятий, Кабінет Міністрів України наділений повноваженнями щодо визначення адміністративних центрів територіальних громад та територій територіальних громад, шляхом затвердження перспективних планів територій громад.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення суду апеляційної інстанції, рішення суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що на час виникнення спірних правовідносин закон про адміністративно-територіальний устрій України не прийнятий, Кабінет Міністрів України наділений повноваженнями щодо визначення адміністративних центрів територіальних громад та територій територіальних громад шляхом затвердження перспективних планів територій громад, а тому затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України за поданням відповідача Перспективний план формування територій громад Волинської області безпосередньо впливає на права та обов'язки позивача, оскільки встановлює обов'язкову процедуру утворення об'єднаних територіальних громад і змінює правовий статус позивача, передбачає проведення виборів до місцевих рад.

Таким чином, дії (рішення) відповідача впливають на обсяг прав та обов'язків позивача та створюють для нього певні правові наслідки, тому висновок суду апеляційної інстанції про те, що позивачем обрано неправильний спосіб захисту визнано Верховним Судом помилковим.

Відповідно до пункту 4 Методики (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 № 662) формування спроможних територіальних громад здійснюється шляхом: розроблення Радою міністрів Автономної Республіки Крим, облдержадміністрацією проекту перспективного плану; схвалення проекту перспективного плану Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласною

радою; затвердження Кабінетом Міністрів України перспективних планів; добровільного об'єднання територіальних громад; добровільного приєднання до об'єднаної територіальної громади, визнаної спроможною відповідно до частини четвертої статті 9 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», суміжної сільської, селищної територіальної громади, яка відповідно до перспективного плану формування територій громад Автономної Республіки Крим, області належить до цієї об'єднаної територіальної громади. Водночас 24.01.2020 постановою Кабінету Міністрів України № 34 внесено зміни до Методики формування спроможних територіальних громад, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214.

Відповідно до пункту 5 Методики (у редакції з 31.01.2020) формування спроможних територіальних громад здійснюється у такій послідовності: 1) визначення потенційних адміністративних центрів спроможних територіальних громад та зон їх доступності; 2) визначення переліку територіальних громад, що входять до складу спроможних територіальних громад; 3) проведення оцінки рівня спроможності.

Згідно з пунктом 4 Методики (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 34) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, облдержадміністрація з урахуванням утворених відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» об'єднаних територіальних громад розробляє відповідно до цієї Методики із залученням представників органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення та громадськості відповідних адміністративно-територіальних одиниць проект перспективного плану.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що Методика не передбачає можливості включення в Перспективний план формування територій громад області однієї утвореної об'єднаної територіальної громади до іншої утвореної територіальної громади, проте вказує на обов'язковість формування проекту Перспективного плану, з урахуванням вже утворених відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» об'єднаних територіальних громад.

Водночас, як встановлено судом першої інстанції, зміст проекту Перспективного плану, направлено листом від 13.02.2020 № 1006/23/2-20 на затвердження Кабінету Міністрів України, свідчить про те, що Волинською ОДА під час його формування не дотримано вимог пункту 4 Методики, оскільки замість включення до Перспективного плану вже сформованої Гуто-Боровенської ОТГ, відповідач включив Гуто-Боровенську, Боровненську, Великообзирську, Верхівську, Олениненцьку, Піщанську та Полицівську сільські ради.

З огляду на наведене, колегія суддів дійшла висновку, що внаслідок вчинення оскаржуваних дій створюється Камінь-Каширська ОТГ з територіальних громад позивача, усупереч волевиявленню мешканців відповідних громад, тобто у недобровільний спосіб, та поданий на затвердження Кабінету Міністрів України Перспективний план розроблений з порушенням вимог пункту 4 Методики, тобто без врахування того, що Гуто-Боровенська ОТГ є вже сформованою та діючою ОТГ. Поряд із цим, суд першої інстанції встановив, що Розпорядження Кабінету Міністрів

України від 13.02.2019 № 65-р «Про внесення змін до перспективного плану формування територій громад Волинської області» було чинним на момент створення Гуто-Боровенської ОТГ і ніяких застережень не виникало, натомість відповідачем та його представником під час розгляду справи не надано доказів протилежного. Також суд першої інстанції встановив, що лист Департаменту фінансів Волинської ОДА від 12.08.2018, на який посилається відповідач, як на підставу для неможливості віднесення Гуто-Боровенської ОТГ до спроможних громад, уже існував при створенні Гуто-Боровенської ОТГ у 2019 році, тому жодним чином не підтверджує неможливість включення Гуто-Боровенської ОТГ до нового проекту перспективного плану, як окремої спроможної територіальної громади.

Крім того, суд першої інстанції встановив, що Гуто-Боровенська ОТГ має середній оціночний рівень спроможності, відтак, відповідно до Методики дає можливість окремого включення до Перспективного плану, хоча і передбачений варіант окремого включення навіть територіальних громад з низьким рівнем спроможності, за умови, що кількість громад з низьким рівнем спроможності не може перевищувати 10 % від загальної кількості спроможних громад області. Суд зазначає, що під час судового засідання представник відповідача повідомив, що до Перспективного плану формування територій громад Волинської області, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 590-р, дійсно були включені і територіальні громади з низьким рівнем спроможності. Окрім того, положеннями пункту 4 Методики (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 34) визначено, що Рада міністрів Автономної Республіки Крим, облдержадміністрація з урахуванням утворених відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» об'єднаних територіальних громад розробляє відповідно до цієї Методики із залученням представників органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення та громадськості відповідних адміністративно-територіальних одиниць: проект перспективного плану; паспорти спроможних територіальних громад за формою згідно з додатком 1.

Відповідно до пункту 12 Методики (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 34) з метою забезпечення відкритості та прозорості роботи з розроблення проекту перспективного плану утворюється робоча група, до складу якої входять представники Ради міністрів Автономної Республіки Крим, облдержадміністрації, відповідних органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення та громадськості.

Таким чином, положення Методики в першу чергу ґрунтуються на принципах добровільного об'єднання територіальних громад чи/або приєднання до об'єднаної територіальної громади, визнаної спроможною.

Верховний Суд з аналізу викладених положень Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та Методики дійшов висновку, що затвердження перспективного плану формування територій громад не є фактом об'єднання громад. Перспективний план лише засвідчує загальне бачення та соціально-економічну обґрунтованість ефективного територіального устрою на базовому рівні в межах відповідної області. Завданням перспективного плану

формування територій громад у межах відповідної області є визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, здатних забезпечити доступність та належну якість публічних послуг, що надаються такими органами, а також необхідної для цього ресурсної бази.

Водночас системний аналіз викладених положень Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» дає підстави стверджувати, що територіальні громади, вирішуючи питання про об'єднання з метою створення спроможної територіальної громади, не зв'язані положеннями відповідного перспективного плану та не зобов'язані об'єднуватися відповідно до адміністративно-територіальної конфігурації, що ним передбачена. Подібна правова позиція за схожих фактичних обставин справи і правового регулювання спірних відносин, викладена у постановках Верховного Суду від 18.10.2019 у справі № 813/38/16, від 27.02.2020 у справі № 440/569/19, від 15.04.2020 у справі № 818/294/18. Крім того, у цих справах Верховний Суд дійшов висновку, що об'єднання територіальних громад можливе лише після прийняття суміжними радами відповідних рішень про згоду на таке об'єднання.

Натомість, як встановлено судом першої інстанції, рішенням Гуто-Боровенської сільської ради Камінь-Каширського району Волинської області від 24.06.2020 № 15/3 «Про обговорення розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Волинської області» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 708-р «Про визнання адміністративних центрів та затвердження територіальних громад Волинської області» констатовано, що вказані розпорядження в частині включення до складу Камінь-Каширської ОТГ Гуто-Боровенської ОТГ порушує законні права та інтереси всієї Гуто-Боровенської територіальної громади та Гуто-Боровенська сільська рада не надавала згоди на приєднання до Камінь-Каширської ОТГ чи будь-якої іншої громади.

Відповідно до підпункту 1 пункту 6 Методики (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 34) потенційні адміністративні центри спроможних територіальних громад визначаються у такій послідовності: міста обласного значення та населені пункти - адміністративні центри районів. Зони доступності таких потенційних адміністративних центрів визначаються на відстані не більш як 20 кілометрів автомобільними дорогами загального користування. Відстань може бути збільшена до 25 кілометрів у разі, коли чисельність населення спроможної територіальної громади в зоні віддаленості від потенційного адміністративного центру більш як 20 кілометрів становить не більш як 10 відсотків загальної чисельності населення такої громади. Така відстань може бути зменшена у разі відсутності автомобільних доріг загального користування чи з урахуванням особливостей рельєфу, що унеможлиблює сполучення (ріки без мостів, гори). Зони доступності потенційних адміністративних центрів спроможних територіальних громад визначаються з урахуванням доступності публічних послуг у відповідних сферах, зокрема часу прибуття для надання швидкої медичної допомоги

у невідкладних випадках та пожежної допомоги, що не повинно перевищувати 20 хвилин. Як встановлено судом першої інстанції, на обґрунтування позовних вимог позивач, у тому числі указував на те, що населені пункти Гуто-Боровенської ОТГ (крім села Гуто-Боровенська, села Малі Голоби) знаходяться на відстані від 30 до 40 км від міста Камінь-Каширський та у разі приєднання до Камінь-Каширської ОТГ час прибуття для надання медичної допомоги та пожежної допомоги становитиме у кращому випадку 40-50 хв, однак вказані доводи не були спростовані відповідачем.

Верховний Суд вказав, що одними із принципів добровільного об'єднання територіальних громад є добровільність, економічна ефективність та відповідальність, а однією із умов - доступність публічних послуг, які не можуть бути нижчими, ніж до об'єднання. Аналізуючи норми Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», суд першої інстанції дійшов правильного висновку, що статтями розділу II цього Закону визначено умови та порядок добровільного об'єднання громадян, а також чітку послідовність дій, які тісно взаємопов'язані між собою. Так, кожен наступний етап добровільного об'єднання громадян може бути розпочато виключно після закінчення попереднього. У випадку, якщо порушуються права територіальних громад, то будь-який з членів таких громад має право оскаржити відповідну дію чи рішення суб'єкта владних повноважень у суді, оскільки порушення прав місцевого самоврядування неминуче призводить до порушення прав кожного жителя відповідного муніципального утворення.

З огляду на наведене, Верховний Суд зазначив, що віднесення Гуто-Боровенської ОТГ Камінь-Каширського району Волинської області до складу Камінь-Каширської ОТГ до Перспективного плану формування територій громад Волинської області, за встановлених у даній справі обставин, суперечить основному принципу об'єднання територіальних громад - добровільності.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 вересня 2022 року у справі № 140/15948/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106339452>.

7. Про застосування санкцій відповідальності та інших заходів впливу регулятора за Законом України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг»

Положеннями частини другої статті 22 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» від 22 вересня 2016 року № 1540-VIII визначено вичерпний перелік санкцій, які можуть бути застосовані цією Комісією до суб'єкта господарювання за порушення ним законодавства у сферах енергетики та комунальних послуг, зокрема у вигляді: 1) застереження та/або попередження про необхідність усунення порушень; 2) накладення штрафу; 3) зупинення дії ліцензії; 4) анулювання ліцензії. Верховний Суд указує, що інші заходи впливу регулятора, які випливають з мети та завдань його діяльності, не є санкціями відповідальності, а отже на них

не поширюється встановлений законодавством п'ятиденний строк для їх застосування

28 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 06 березня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 18 червня 2019 року у справі № 640/21365/18 за позовом ТОВ «ЄВРО-РЕКОНСТРУКЦІЯ» до НКРЕКП про визнання протиправними та скасування постанов про здійснення заходів державного регулювання.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «ЄВРО-РЕКОНСТРУКЦІЯ» звернулось до суду з адміністративним позовом до НКРЕКП, в якому просило визнати протиправними та скасувати: постанову НКРЕКП від 04.12.2018 № 1638 «Про здійснення заходу державного регулювання до ТОВ «ЄВРО-РЕКОНСТРУКЦІЯ» за результатами перевірки дотримання Ліцензійних умов з виробництва теплової енергії»; постанову НКРЕКП від 04.12.2018 №1639 «Про здійснення заходу державного регулювання до ТОВ «ЄВРО-РЕКОНСТРУКЦІЯ» за результатами перевірки дотримання Ліцензійних умов з виробництва теплової енергії».

Рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва від 06 березня 2019 року, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 18 червня 2019 року, позов задоволено.

Суди попередніх інстанцій виходили з того, що приймаючи оскаржувані постанови відповідач порушив п'ятиденний строк накладення санкцій, визначений чинним законодавством. Крім того, законодавством передбачена можливість переглянути тарифи ліцензіату лише у разі наявності затвердженої структури тарифу, якої НКРЕКП, в порушення порядків встановлення тарифів, затверджено не було, а тому законно встановлені юридичні механізми зміни тарифу в бік його зменшення, за умови відсутності затвердження його структури, відсутні.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій, ухвалив нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Предметом спору у цій справі була постанова НКРЕКП від 04.12.2018 № 1638 «Про здійснення заходу державного регулювання до ТОВ «ЄВРО-РЕКОНСТРУКЦІЯ» за результатами перевірки дотримання Ліцензійних умов з виробництва теплової енергії» та постанова НКРЕКП від 04.12.2018 №1639 «Про здійснення заходу державного регулювання до ТОВ «ЄВРО-РЕКОНСТРУКЦІЯ» за результатами перевірки дотримання Ліцензійних умов з виробництва теплової енергії». Зі змісту вказаних постанов НКРЕКП від 04.12.2018 № 1638 та № 1639 НКРЕКП вбачається, що відповідачем постановлено Департаменту із регулювання відносин у сфері енергетики в межах здійснення заходу державного регулювання підготувати

та винести на засідання НКРЕКП, що проводиться у формі відкритого слухання, проект рішення щодо встановлення (перегляду) тарифу на виробництво теплової енергії для Товариства з обмеженою відповідальністю "ЄВРО-РЕКОНСТРУКЦІЯ" шляхом його зміни в бік зменшення на суму 60 409,99 тис. грн без ПДВ та на суму 79 095,51 тис. грн (без ПДВ) відповідно.

За наслідком аналізу змісту оскаржуваних постанов НКРЕКП Верховний Суд зазначив, що дані постанови стосуються винятково структурного підрозділу НКРЕКП, а саме Департаменту із регулювання відносин у сфері енергетики НКРЕКП, а відтак є організаційно-розпорядчим актом внутрішнього-спрямованого змісту, а не індивідуальним актом, прийнятим відносно позивача.

Колегія суддів зауважила, що обов'язковою умовою надання правового захисту судом є наявність відповідного порушення суб'єктом владних повноважень прав, свобод або інтересів особи на момент її звернення до суду. Порушення має бути реальним, стосуватися (зачіпати) зазвичай індивідуально виражених прав чи інтересів особи, яка стверджує про їх порушення, а тому не порушує його жодних прав, свобод, інтересів та не передбачає для нього жодних обов'язків і обмежень. Вказаних висновків дійшов Верховний Суд у постанові від 23.05.2017 у справі № 800/541/16.

З огляду на викладене та враховуючи те, що постанова НКРЕКП від 04.12.2018 №1638 «Про здійснення заходу державного регулювання до ТОВ «ЄВРО-РЕКОНСТРУКЦІЯ» за результатами перевірки дотримання Ліцензійних умов з виробництва теплової енергії» та постанова НКРЕКП від 04.12.2018 №1639 «Про здійснення заходу державного регулювання до ТОВ «ЄВРО-РЕКОНСТРУКЦІЯ» за результатами перевірки дотримання Ліцензійних умов з виробництва теплової енергії» стосуються виключно структурного підрозділу НКРЕКП, Верховний Суд дійшов висновку, що оскаржувані постанови не породжують жодних безпосередніх правових наслідків для позивача, а тому правові підстави для їх скасування, а відтак і задоволення позовних вимог, відсутні. Аналогічних висновків дійшов Верховний Суд у постанові від 29.01.2021 у справі № 520/10318/19 та постанові від 20.04.2022 у справі №640/21345/18.

Верховний Суд визнав помилковими висновки судів попередніх інстанцій про те, що вимоги позивача щодо визнання протиправними та скасування оскаржуваних постанов НКРЕКП від 14.12.2018 №1638 та від 04.12.2018 №1639 підлягають задоволенню з огляду на те, що приймаючи спірні постанови відповідач порушив п'ятиденний строк накладення санкцій, визначений чинним законодавством, а також те, що відсутні законно встановлені юридичні механізми зміни тарифу в бік його зменшення, за умови відсутності затвердження його структури.

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що положеннями ч.2 ст. 22 Закону №1540-VIII законодавцем визначено вичерпний перелік санкцій, які можуть бути застосовані Регулятором до суб'єкта господарювання за порушення ним законодавства у сферах енергетики та комунальних послуг, зокрема у вигляді: 1) застереження та/або попередження про необхідність усунення порушень; 2) накладення штрафу; 3) зупинення дії ліцензії; 4) анулювання ліцензії. Як наслідок,

Верховний Суд зазначив, що інші заходи впливу регулятора, які впливають з мети та завдань його діяльності, не є санкціями відповідальності, а відтак на них не поширюється встановлений законодавством п'ятиденний строк для їх застосування.

Таким чином, колегія суддів Верховного Суду визнала слушними доводи касатора про те, що суди попередніх інстанцій дійшли помилкового висновку про те, що оскаржувані постанови є заходами державного контролю, а саме санкціями, які застосовано до позивача з порушенням п'ятиденного строку, встановленого для їх накладення, тоді як спірні постанови є заходами державного регулювання, можливість застосування яких не обмежена будь-яким строком, з підстав, наведених вище.

Крім того, Верховний Суд зазначив, що зі змісту оскаржуваних постанов НКРЕКП вбачається, що вони прийняті Регулятором відносно власного структурного підрозділу, а не суб'єкта господарювання, та є підставою лише для розгляду уповноваженим органом питання щодо встановлення (перегляду) тарифу на виробництво теплової енергії для позивача шляхом його зміни в бік зменшення на суму 60 409,99 тис. грн без ПДВ та на суму 79 095,51 тис. грн (без ПДВ) відповідно, у майбутньому.

Відтак, враховуючи правову природу оскаржуваних постанов, а також те, що НКРЕКП жодного рішення щодо зміни тарифу в бік його зменшення відносно позивача ще не прийнято, колегія суддів Верховного Суду зазначила про те, що відсутні підстави для задоволення позовних вимог, як таких, що заявлені передчасно, та, як наслідок, визнала обґрунтованими твердження касатора про те, що підготовка проекту рішення, ще не є остаточним рішенням щодо перегляду тарифів на відпуск електричної енергії та виробництво теплової енергії, та передбачає майбутнє обговорення та голосування за відповідний проект на засіданні НКРЕКП, з урахуванням всіх обставин, що склалися, а тому оскаржувані постанови є такими, що жодним чином не порушують права позивача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 вересня 2022 року у справі № 640/21365/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106492338>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за вересень 2022 року / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. – 58 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua